

Cap Vermell

Capdepera i Cala Rajada - nº 248 - any XXIII - setembre 2003

**Èxit de públic
i organització de la
II fira de la llampuga**

Cap Vermell
setembre

2003
nº 248

Obra Cultural Balear

Capdepera
i
Cala Rajada

Hem fet aquest número:

Joan Rai
Pep Terrassa
Jaume Fuster
Paco Galià
Llucià Rinyon
Berta Liesegang
Miquel Piris
Ma Antònia Fuster
Lluís Cerrada
Ma Àngela Melis

Cap Vermell ofereix les seves planes per a difondre qualsevol opinió, notícia o xafardeig que vulgueu fer.

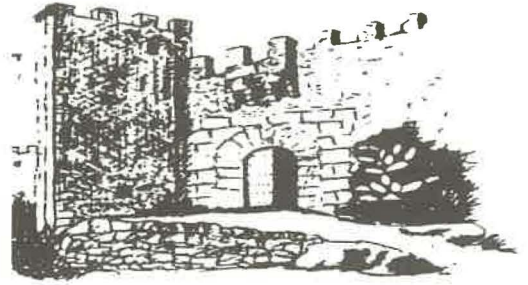
Si teniu res a dir dels comentaris publicats, teniu a la vostra disposició les planes d'opinió i cartes al director

Dipòsit legal
1197/80

Imprès a
SIBA
Santa Margalida

Amb el suport
de la Direcció
General de Polí-
tica Lingüística

Portalet

Coincidint amb l'inici del curs escolar, se celebra desde fa set anys la Diada de Mallorca. Aquesta és una festa d'aparença artificial, auspiciada per UM des del Consell de Mallorca, en contraposició a la tradicional Diada del 31 de Desembre, que commemora, des de fa set segles, l'entrada de Jaume I a Ciutat de Mallorca.

A més dels actes institucionals, es tacta d'una diada viscuda de forma molt diferent en els distins pobles de Mallorca, sense arribar a ser en cap d'ells d'una intensitat remarcable. Mentre que en alguns s'hi ofereixen conferències, concerts musicals o actes públics de diversa naturalesa, en molts d'altres no s'hi fa res de res. En aquest darrer grup s'hi ha trobat, enguany, Capdepera. Certament, en el nostre poble, la Diada de Mallorca ha passat "de puntetes", llevat d'alguns, ben pocs, cartells penjats a establiments comercials o del suplement de qualsevol diari illenc. Cap acte programat.

Després d'aquests set anys i d'una bona injecció de doblers, la Diada no acaba d'arrelar, bé perquè el sentiment de mallorquinitat no és tan intens com voldríem, o pel mal enfocament dels organitzadors de la festa, o perquè no s'han engrescat els col·lectius més actius, o pel que sigui. Tanmateix, com dèiem, n'hi ha molts que pensen que la veritable Diada de Mallorca és el 31 de desembre, la festa cívica més antiga d'Europa.

Enguany, la Diada de Mallorca ha servit, una vegada més, per al lluïment de la presidenta del Consell, qui no dubta de concentrar tot el protagonisme en la seva persona i emprar aquesta fita com a element propagandístic de primer ordre. I, el que és pitjor, enmig d'una festa que pretén fomentar la mallorquinitat, la presidenta tracta de fer-nos creure que la situació del català a Mallorca no és tan dolenta com els lingüistes diuen, de manera que podem estar tranquils, que les mesures que està prenent el Govern de les Illes Balears en aquesta matèria no ens han de preocupar ni poc ni molt.

S'omplen la boca, els polítics, de declaracions grandiloqüents, "*hem de practicar el sentir-nos orgullosos d'estimar i viure a l'illa més meravellosa del món: Mallorca*", i apelen al voluntarisme dels catalanoparlants, de qui depèn exclusivament la pervivència de la pròpia llengua. Però dels polítics cal esperar-ne alguna cosa més, com és ara la presa de mesures que ajudin a la supervivència d'un patrimoni que els mallorquins hem conservat quasi 800 anys com a l'únic propi.

Mentrestant, però, allò que ens ofereixen són diades buides de contingut, mentre la presidenta de la primera institució mallorquina es gira a l'altre costat quan els seus socis de govern del PP fan tot quant poden per folkloritzar la llengua dels mallorquins. I això per no referir-nos a temes urbanístics i mediambientals. Però d'això en parlarem un altre dia.

Plaça des Sitjar

Concert

Dia 20 de setembre, a l'església de Sant Bartomeu, se celebrà un molt interessant concert a càrrec del quintet de metall *5 de braç*. Entre els membres d'aquesta formació s'hi troba Joan Ramon Xamena, director de la Banda de Música de Capdepera. El concert, d'una gran qualitat, agradà molt als assistents.

Inevitablement, cada vegada que té lloc un aconeteixement

d'aquesta naturalesa, sorgeix la pregunta fatal: per a què ens serveix el Teatre Municipal?

Teatre

I parlant del Teatre, el dia 6 de setembre, amb una acceptable assistència de públic, s'hi estrenà l'espectacle MARA, a càrrec de la companyia Res de Res. L'obra, a base de petits fragments interrelacionats, plena

d'acrobàcies enmig d'una atmosfera poètica i melancòlica, resultà molt plàstica i amena, malgrat tractar-se d'un espectacle sense text.

Labores

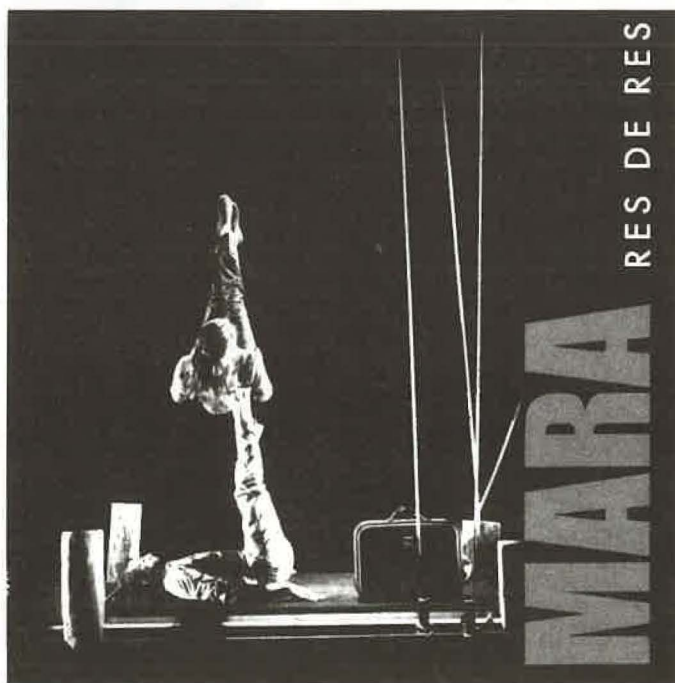
Cada anys ens hi hem de referir. I és que les broadores del nostre poble no aturen de guanyar premis. Una vegada més, la popular revista "Labores del Hogar" ha organitzar el seu concurs a nivell estatal, i una vegada més les participants, clientes de Ca na Marisa, botiga que les proposa, han estat guardonades. Concretament, Joana Pomar, premiada en altres ocasions, ha aconseguit el primer premi absolut amb un mirall fet amb punt mallorquí; d'altra banda, Maria Garau Flaquer ha obtingut una menció especial per uns llençols de punt de creueta, i un accésit ha anat a mans de Maria Antònia Vives per una cortina de punt mallorquí.

A més del mèrit personal de cada una de les premiades, cal assenyalar la bona acollida del punt mallorquí en aquest concurs, que així és reconegut fora de les nostres illes.

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

Oficina de Cala Rajada
Elionor Servera, 77
www.sanostra.es

Cap Vermell
248

Enhorabona, a totes tres, pels premis obtinguts.

Vies de Futur

Dia 12 de setembre es presentà, al teatre Municipal, el vídeo "Vies de Futur", obra del fotògraf i realitzador artanec Agustí Torres i del periodista Miquel Piris. Es tracta d'un magnífic treball, que ja s'ha pogut veure a alguna cadena televisiva, que aposta decididament per un mitjà de transport imprescindible per al desenvolupament de Mallorca. Llàstima que hi assistís tan poc públic.

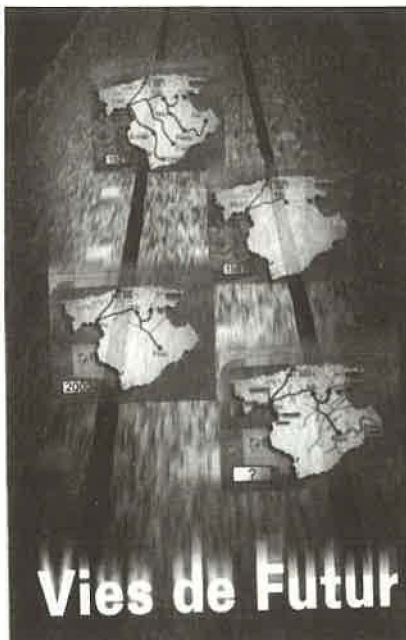
S'aprofità la projecció com a presentació de la Plataforma en defensa del Tren a Mallorca.

Any Moll

Del 15 al 28 de setembre ha romàs oberta al públic, en el Teatre, l'exposició "La paraula que forada la roca", dedicada a commemorar el centenari del naixement de Francesc de Borja Moll. Mentiríem si no diguéssim que ens va semblar una mostra molt senzilleta, poc ambiciosa, a força de retalls de l'autobiografia del mateix Moll. D'altra banda, i per les notícies que en tenim, l'ha visitada poquíssima gent.

Seguretat

El passat dia 22 es va reunir la Junta Local de Seguretat, a l'Ajuntament de Capdepera, amb

l'objectiu d'analitzar la situació de la seguretat en el nostre municipi. Hi foren presents el delegat del govern, Miquel

Ramis; el batle de Capdepera, Joan Ferrer; el regidor d'interior, Antoni Mir; així com representats de la Guàrdia Civil i la Policia Local. La seguretat, segons que explicà Miquel Ramis, és prou bona, ja que en els darrers mesos la delinqüència ha davallat considerablement, per bé que, segons paraules seves, sempre s'ha d'aspirar a millorar, a partir de la col·laboració i coordinació dels distints cossos de seguretat. En aquest sentit, es va proposar la signatura d'un conveni entre el Ministeri de l'Interior i l'Ajuntament de Capdepera, per tal que la nostra Policia Local pugui accedir a la base de dades de la Guàrdia Civil. Així mateix, es va establir un calendari de reunions setmanals entre aquests dos cossos.

CAFETERIA

Cala Rajada

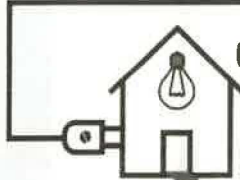
CB

carrer l'Agulla, 26.   Cala Rajada

T.E.G. S.L.

(TECNOLOGIES ELÈCTRIQUES GABALLINES)
100 % GABALLINS

INSTAL·LACIONS I REPARACIONS ELÈCTRIQUES

C/. L'Agulla, 14 - Tel. i Fax : 56 39 27 - CALA RATJADA

OFICINA I TALLER:
C/. Ferrers (Polígon Capdepera)- Tel. i Fax : 56 42 53

INSTAL·LADOR AUTORITZAT : GABRIEL TORRES MALPESA

Música

Per bé que no se n'ha fet una inauguració oficial, d'aquestes de cinta i fotografia, la realitat és que la seu de l'escola de música de Capdepera, a sa Pedrera, ja funciona a ple rendiment. Hi hem trobat a faltar dues de les reivindicacions que, fa dos, anys, quan es va presentar el projecte, es varen formular per part dels pares dels futurs alumnes: el tancament del pati exterior del centre i la seva cobertura parcial. En tot cas, les instal·lacions semblen funcionals i modernes, per més que insuficients des del primer dia.

Desert

Volem dir que el poliesportiu ha quedat desert, això és, que no hi podem anar a beure, perquè tothom ha desertat de presentar-se al concurs de concessió. Això és un desert, fins que surti de bell nou l'oasi i algú aplegi l'aplec de condicions aprovat al plenari de dia 11 de setembre, i s'animi a obrir-lo.

Visita

El director general de Ports del Govern Balear, Cristòfol Huguet, visità el moll de Cala Rajada el passat 16 de setembre, essent rebut pel batle i la regidora de medi ambient, a més de representants de la Confraria de Pescadors i membres del la junta

del Club Nàutic. I com se sol fer en aquest tipus de visites, tothom va demanar coses, de les quals la que més crida l'atenció és l'ampliació d'amarraments del port esportiu. Aquesta ampliació, ja ho podeu suposar, significaria l'ocupació del Racó de ses Graneres.

Festes

Pel proper any 2004 el dia 16 de juliol, El Carme, serà festa local, juntament amb Sant Bartomeu. La cosa bé així degut a que Sant Antoni cau en dissabte.

Curs

Els nins i joves del municipi han tornat a l'escola en un clima d'absoluta normalitat.

S'Alzinar i s'Auba obriren les seves portes amb els respectius equips docents al complet, mentre que l'institut no va completar la nòmina fins al mateix dia d'inici de curs lectiu.

Una de les característiques que segueix definint la població escolar del municipi és l'alta mobilitat de l'alumnat entre els centres, així com la presència creixent d'alumnes estrangers. El total de matriculats, enguany, passa dels 1.300, mentre els professors són 114.

Segons que es desprèn de la visita efectuada per l'arquitecte de la conselleria d'Educació, i de la visita que el regidor d'educació i cultura, Mateu Melis, efectuà al director general de Planificació i Centres, el juny del 2004 s'iniciaran les obres de construcció del nou cen-

**CLÍNICA
DENTAL**
Cala Rajada

pròtesi removable
pròtesi fixa
ceràmica
reparacions de pròtesi
empastats
neteges-extraccions
endodòncies
tractaments

Carrer Faralló, 54-1er D (davant hotel Alondra) -07590 CALA RAJADA
Telèfons 971 564 860 / 971 564 409

tre de s'Alzinar, en el mateix espai que ara ocupa l'edifici vell. En aquest mateix centre, a hores d'ara, s'està treballant en el que era la casa del bidell, que passarà a convertir-se en edifici del professorat i magatzem.

Escoles Municipals

Ha sortit, ja, el programa de les escoles municipals 2003-2004. Aquest inclou el programa d'adults, amb l'àrea acadèmica, l'àrea ocupacional, l'àrea d'oci i temps lliure, l'àrea d'ampliació cultural i l'oferta musical per a adults. L'oferta és ampla i variada, i a més dels cursos habituals de cada any, hi trobam novetats com el curs de cuina àrab, el de monitors de temps lliure o el curs sanitari per a cuidadors. Un segon apartat el constitueix el de l'escola de música, que va des de tots els nivells de llenguatge musical fins a l'aprenentatge de distints instruments. Tanquen el programa les escoles esportives, per a joves i adults, amb una oferta variada que abasta aeròbic, gimnàstica, psicomotricitat, bàsquet, futbol, etc.

Trobam que el nivell d'informació del programa, pel que fa a matriculació, resulta pobre i confús, excepció feta del programa d'adults.

Premi

El director de l'hotel Castell Royal de Canyamel ha estat guardonat amb el premi "Paulí Buchens", com a autor del millor projecte turístic referit a les Illes Balears. Es tracta d'un treball que aposta per la recuperació d'una zona turística, el mateix Canyamel, sense renunciar al segment tradicional de sol i platja, però complementant l'oferta a còpia de millores mediambientals i dels serveis públics; tot amb l'embolcall d'una adequada campanya de màrqueting.

Enhorabona.

Reunions

Les diferents associacions de veïns del nostre municipi han tingut sengles reunions amb l'equip de govern per a donar-lis a conèixer les seves reivindicacions. El mes passat fóren les de Canyamel i Sa Mesquida i, aquest setembre han estat rebudes la de Cala Gat i Son Moll. A més dels temes i aspectes puntuals que preocupena unes i altres i els projectes d'equipament de serveis. Així mateix l'Associació de Son Moll recordà la necessitat de reprendre les reunions de la Junta de entitats locals.

GRUP MUNTANER - RIBOT, S.L.
Antonio J. Muntaner Pomar

FINISTERRE, S.A.
SEGUROS

CATALANA OCCIDENTE
Seguros

novomedic, s.a.

POMPAS FUNEBRES

Perruqueria
Tel. 971 81 81 43

C/. S'alzinar, 18 - 07580 CAPDEPERA
Tel. 971 56 30 96 - Tel. Mòvil 617 39 29 29 - Fax 971 56 53 10

II Mostra de la Llampuga

Si la primera va ser un èxit, aquesta II Mostra de la Llampuga ha superat totes les previsions. I ho deim en tots els sentits:gastronòmic, d'organització, de promoció exterior i d'assistència de públic.

El passat dia 21, amb un temps que també es va voler afegir a l'aconteixement, les autoritats convidades inaugu-raren la fira, a les 11'30 hores. Hi eren presents Mabel Cabrer, consellera d'Obres Públiques; Joan Flaquer, conseller de Turisme; Miquel A. Flaquer, conseller d'hisenda del Consell; Miquel A. Calviño, director general de pesca; Joan Ferrer, batle de Capdepera; Pere Fuster, Patró Major de la Confraria de Pescadors.

Es varen presentar un total de 25 receptes distintes, totes elles a base de llampuga, tret d'una

Inauguració oficial de la II Mostra de la Llampuga al moll de Cala Rajada

de molls i una altra de maire. Així mateix, hi varen presentar la seva parada el Govern de les Illes, el Consell Insular i l'Ajuntament, i també s'hi oferiren llampugues

fresques a 6 euros el quilo. A més a més, hi havia dos stands amb productes de rebosteria, dos bars prou amples i una parada on comprar gorres, capells i davantals de la mostra. Una altra novetat, molt positiva, la varen constituir els dos grans envelats que, a les hores centrals del dia, protegiren els assistents dels rigors del sol.

Complint les previsions, la mostra es va perllongar fins més enllà de les 9 del vespre, de manera que molta gent va optar per anar-hi a sopar, cosa que segurament va ajudar a mantenir una gran fluïdesa a l'hora de tastar els distintes plats. Amb tot, tant al migdia com de vetllada hi va haver alguns moments d'una certa i inevitable aglomeració.

Per tal d'alleugerir la pausa que l'organització va establir entre dinar i sopar, de 16'30 a 18'30 hores, es va comptar amb la presència de la Banda de Música de Capdepera, en la seva versió

Aspecte nocturn de la carpa instal·lada al recinte de la Mostra

big band, la qual va oferir el seu repertori de ball... en una hora en què ningú no tenia ballera. De tota manera, la música va estimular la presència de públic a primera hora de l'horabaixa. D'altra banda, la sobretaula del sopar va coincidir amb el castell de focs artificials amb què es va cloure la Setmana del Turista, cosa que va fer que el moll bullís de gent fins passades les 10'30 hores.

Finalment, foren més de 6.000 els assistents a la mostra, i més de 30.000 les racions que se serviren, xifres aquestes molt superiors a les de l'any passat. En aquest sentit, creim que la Mostra va assolir el seu sostre, i que un increment en el nombre de visitants i de parades abocaria a una massificació indesitjable.

Ara, encara en calent i amb la mel de l'èxit als

llavis, es fa difícil trobar emperons a una festa que en sols dos anys ha assolit un reconeixement i una difusió que han acostat la llunyana Cala Rajada a la resta de l'illa, i que, així mateix, està aconseguint el seu propòsit primer: prestigiar una espècie que ofereix grans possibilitats i que durant massa temps s'ha considerat injustament vulgar. Dèiem que ara es fa difícil parlar-ne en negatiu, però és precisament ara, a l'escalfor d'aquest èxit, que s'han de ponderar aquells aspectes que podrien fer malbé el futur de la Mostra. En aquest sentit, i sense oblidar l'esforç de la Confraria de Pescadors, creim que s'ha d'establir la fórmula per a valorar i incentivar la participació d'hotels i restaurants, que fan un gran desplegament de mitjans tècnics i humans, i un esforç econòmic afegit considerable.

Fi de festa amb focs d'artifici

Afuster

art en joies

carrer l'agulla, 24

taller de joieria

joieria universal

carrer elionor servera, 37

tot un clàssic

07590 cala rajada - mallorca
telèfon 971 58 82 25 - fax 971 58 82 26

COLMADO

CA'N OLIVER

che que bo !!!

Amalia García

Carns, embotits, verdures i drogueria

Ca vostra !

www.canoliver.es

e-mail: canoliver@terra.es

carrer Hernán Cortés, 16, 07590 Cala Rajada

comandes

Telèfon i fax 971 565 329 - mòbil 636 01 01 18

diumenges, del 8 de juny al 14 de
setembre, obert de 9 a 13 hores

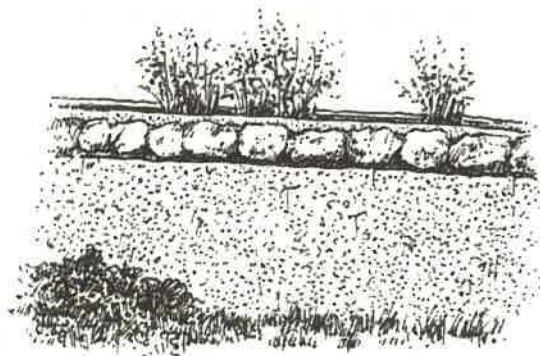

Amb el cervell fus.

Pel que fa a gent, finalment, aquest ha estat un estiu més. Normal. No en parlem, ara, de si duen doblers o no, o de si s'han fet ofertes. Estic parlant de gent, i de gent

no n'ha faltada. I ha fet calor. Ja em direu, si no. Una calorassa. No es parlava de res més. De molt abans de Sant Joan fins passat Sant Bartomeu, no ha estat sofridor. Anassis on anassis i et trobassis amb qui et trobassis, ja et podies esperar l'escomesa: "Quina calorada, eh?" Per les festes, encara més, perquè, de basca, ens en fèiem els uns als altres. La plaça des Sitjar, el dia de la verbena, amb devers un milió de persones fent oli, a quasi 50 graus, intentant arribar al bar, on et deien que primer havies d'anar a comprar el tiquet, va constituir la màxima expressió de les delícies i exquisitats estiuenques. Això sí, i perdonau que me'n vagi per les bardisses, però finalment es va concloure que la mar està bruta. Vaja. És de les coses que m'emocionen, quan, amb posat greu i com si haguessin fet un ou amb dos o tres vermells, els polítics i els tècnics que

els assessoren constaten allò que qualsevol mortal pot comprovar a simple vista i, per tant, fa estona que ja sap. La mar està bruta. I molt. No sé quin cervell privilegiat també en volia donar la culpa als moros. És tan fàcil i cau tan bé donar-los la culpa de tots els mals del món. La brutor vé del Nord d'Àfrica, va dir ara no sé qui, sense que li caigués la cara de vergonya. Uns altres, víctimes d'un atac d'imaginació, van veure el cel obert. Donarem bosses de plàstic a tots els vaixells, perquè hi posin els fems, varen dir. I es quedaren conformats, tot pensant en la quantitat de nous amarraments que es podrien construir a les nostres Illes per donar resposta a la demanda i per ajudar a mantenir el creixement econòmic que ha fet d'aquesta terra un lloc privilegiat al qual mig món es baralla per venir-hi a fer feina, a fer-hi inversions, de vacances, a robar, a visitar els amics, a comprar, a vendre... Per desgràcia, hi ha gent que no entén res i no acaba d'agafar el tren de la modernitat: n'hi ha que vetlen a la fresca, davant ca seva, tan tranquils, com en temps primer, com si encara no fóssim al segle XXI; n'hi ha que no tenen cap negoci; n'hi ha que tiren l'aigua de fregar al carrer, per refrescar la carrera, com quan la carrera estava sense asfaltar; n'hi ha que no fan feina a l'hoteleria; n'hi ha que, fins i tot, no viuen del turisme... En fi, el que deia, sempre hi haurà gent que faci figa, gent incapaç d'empènyer aquesta comunitat cap al futur. Els estius ajuden molt a fer aquest tipus de

Arq i tec

Assessorament Tècnic d'Obres

- Direcció d'Obres
- Topografia
- Aixecament de Plànols
- Decoració

Fernando Liesegang Mall - Arquitecte Tècnic
Sebastiana Mestre Brunet - Interiorista
Joan Marquès Llompart - Enginyer Tècnic d'O.P.

Cala Rajada - 07590 c/ Almirall Cervera, 22
Tel.: 971 565724 Fax: 971 818301
email: tiana @ itw.es
Artà - 07570 c/ Costa i Llobera, 55
Tel/Fax 971 835049

comprovacions, com ara que la mar està bruta, ja dic. Un altre descobriment d'aquest estiu mateix, pròdig com veis en troballes impensables, ha estat el de la Universitat del Sud de Califòrnia i que ens arriba per mitjà de la pàgina d'internet de l'Acadèmia Nacional de Ciències dels Estats Units (www.pnas.org): "Els doblers no donen la felicitat, i aquesta és diferent per a cadascú". Tan transcendental verificació es basa en una enquesta que es ve desenvolupant des de fa 28 anys, ni més ni manco. Vatu l'ase, aquests americans! Si no fos per ells no sabríem ni on tenim la mà dreta. Jo, estimulat per la perspicàcia dels qui han descobert que la mar està bruta i que els doblers no donen la felicitat, també m'he fet observador i ara mir prim compte tot quant m'envolta, i tot solet he pogut comprovar que els jardins de sa Torre Cega estan fets una merda –perdonau l'expressió, però no me n'ha vengut cap altra de millor al cap. La Fundació dels nassos que en té cura i responsabilitat –és un dir– se n'ha duit la major part de les obres d'art que hi havia, i ara deixen morir aquell entorn de mort lenta i dolorosa, com els qui pateixen càncer (segons ha proposat la CEE que es recordi als fumadors). A aquest pas, fer-hi les Serenates d'Estiu no serà un privilegi sinó una vegonya. Per sort, però, no hi ha estiu que no acabi. Les llampugues i les gotes fredes ens vénen a dir que no ens en temerem i serem a Nadal. I per Nadal, ves a saber, potser enyorarem aquesta disbauxa eròtico-festiva de l'estiu, aquestes renouades, aquesta brutorada, aquesta doblorada, què sé jo... Per Nadal, pam envant mes enrere, podrem, més assossegats, retrobar-nos amb la realitat immediata i engrescadora: més facilitats per a accedir a la funció pública, més facilitats per arribar a Ciutat, més facilitats per triar escola, més facilitats per llegir la guia telefònica a la lletra "a" de Palma, concretament a l'entrada "Ajuntament de Palma de Mallorca" i trobar-hi perles com "biblioteca", fins a catorze vegades, o "oficine", tres vegades. I, amb tantes facilitats, clar, serem més feliços. O no. En tot cas, ens conhortarem, perquè ara ja sabem, gràcies als americans, que la felicitat no és cosa dels doblers.

l'havana emmarcació

- *Tot tipus de vases
- *Venda de làmines
- *Venda d'obra gràfica de pintors mallorquins
- *Restauració de mobles

c/ Antoni Maura, 17 - 07590 Cala Rajada
Tel.971 819526 - havanamarc@hotmail.com

BATEC

Un informe, realitzat recientment per l'UNICEF, manifesta un elevat grau de maltractaments infantils en el món. El fet de trobar-se quantificat per països dóna una -possiblement falsa- radiografia de les societats maltractadores dels seus infants. Així resulta símptomàtic que una societat tan desenvolupada com la nord-americana presenti índex entre 10 i 15 vegades superior a la mitjana juntament amb Mèxic i Portugal. Tambè crida l'atenció que païssos com Grècia, Irlanda, Itàlia i Noruega, presentin índex excepcionalment baixos.

El nostre país presentà 9 casos de mort per violència.

Aquestes xifres poden donar peru a una falsa opinió, perquè desgraciadament molts d'abusos a menors no són denunciats. El fet que la majoria són comesos en el si de la família (un 80% per pares o mares naturals de l'infant; i un 14,5 % per padrastres o madrastres) o al seu voltant pròxim (4,9 % de familiars pròxims) fa que moltes vegades no s'arribi a denunciar els fets.

L'organització SAVE THE CHILDREN a Espanya crida l'atenció per eliminar la violència en al infància. I és que sembla inconcebible que l'element més dèbil de la nostra societat sigui tan vulnerable.

Una dada més el 23 % de les nines i el 17 % dels nins, unes xifres veritablement escandaloses!, són víctimes d'abusos sexuals abans dels 17 anys i només un 10% arriben a procesos judicials...

D'altra banda les xifres de delinqüència creixen any rera any.

Pot semblar catastrofista, però entre els maltractaments de gènere, la violència als menors i la creixent delinqüència, un arriba a la conclusió que qualque cosa no va bé en la nostra societat. Eestam congriant uns individus amb perilloses dosis de violència i agresivitat. Caminam cap un "món feliç" o cap a un futur violent i injust? Les xifres canten.

Tres i no res

Agenda de la Vila

agost 2003

Naixements

- dia 7, Miguel Infante Terrassa, de Miguel Àngel i Catalina
 dia 12, Leonardo Gil Martínez, de Gabriel Angel i Carolina
 dia 13, Ivan Casellas Olivares, de Juan i Maria Mercedes
 Antonio Bonet Mebert, de Juan i Claudia
 dia 14, Laia López Bou, de Bonifacio i Laura
 Ester Marsal Alzamora, d'Antonio i Antònia
 dia 17, Martí Adrover Vicens, de Carles i Maria José
 Ivan Rosa Díaz, de Juan Cristóbal i Maria del Carmen
 dia 18, Marie Engelen Kellermann, de Peter Gunter i Claudia Regne
 Oscar Herrera Estaràs, de Manuel i Margarita Maria
 dia 27, Miquel Jiménez Flaquer, de Sixto i Rafaela

Noces

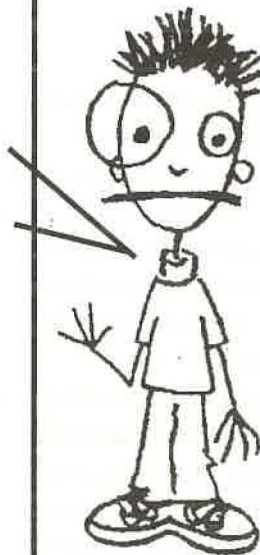
- dia 9, Domingo Bonnín Massó, amb Maria Lluïsa Garau Adam
 dia 28, Lenin-Xavier Castro Soltos, amb Zaida Maribell Burgos Aguilar

Defuncions

- dia 6, Ute Huber (1951)
 dia 13, Domingo Santiago Bouzas Caamaño (1962)
 dia 15, Ron-Frankin Chirch Michael (1945)
 dia 20, GunterUlrich Schneider (1955)
 dia 22, Petra Font Colom (1918)

ai, tomeuet!

Grata qui te grataràs... i tot t'ho carregaràs. La junta directiva del Port Esportiu no deixa passar l'ocasió per a reclamar l'expansió de les seves instal·lacions, com va fer recentment amb motiu de la visita del director general de Ports. Ara diuen que volen ampliar en 50 els amarraments actuals, expandint-se cap al Racó de ses Graneres. Diuen que els preus són desorbitants i que la llista d'espera és interminable, però per molts ampliacions que es facin ni davallaran els preus ni s'acabarà amb les peticions. És a dir, que accedir a un amarrament continuarà essent inaccessible per al comú dels mortals. De manera que, el millor, crec, és deixar-ho com està.

Instal·lacions

L'Agulla S.L.

Pep Terrasa

*C/. Miquel Garau, 26
 07590 Cala Rajada
 Tel. 971 56 36 59
 Fax 971 56 54 61*

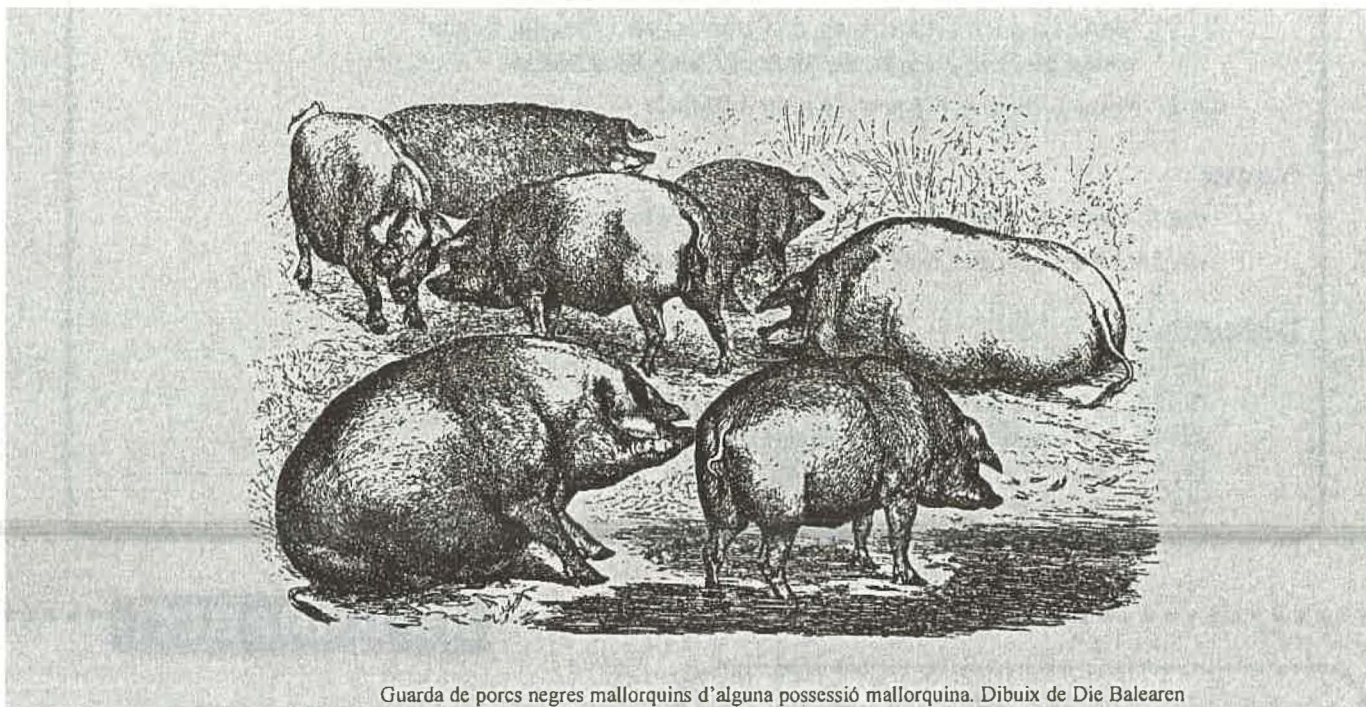

ENTRE TEMORS I ESPERANCES

Crònica local entre dues guerres (1808-1939)

L'ALIMENTACIÓ

ENTORN A 1865 (XXVI)

Guarda de porcs negres mallorquins d'alguna possessió mallorquina. Dibuix de Die Balearen

Els il·lustrats de principis del segle XIX eren ben conscients que moltes malalties i epidèmies i, sobretot, la virulència amb la qual actuaven entre l'escassa població era a causa d'una pobre i mala alimentació. Per això les seves propostes anaven encaminades a intensificar i diversificar la producció d'aliments mitjançant l'augment de les terres de conreu, de l'arbrat i del reguiu.

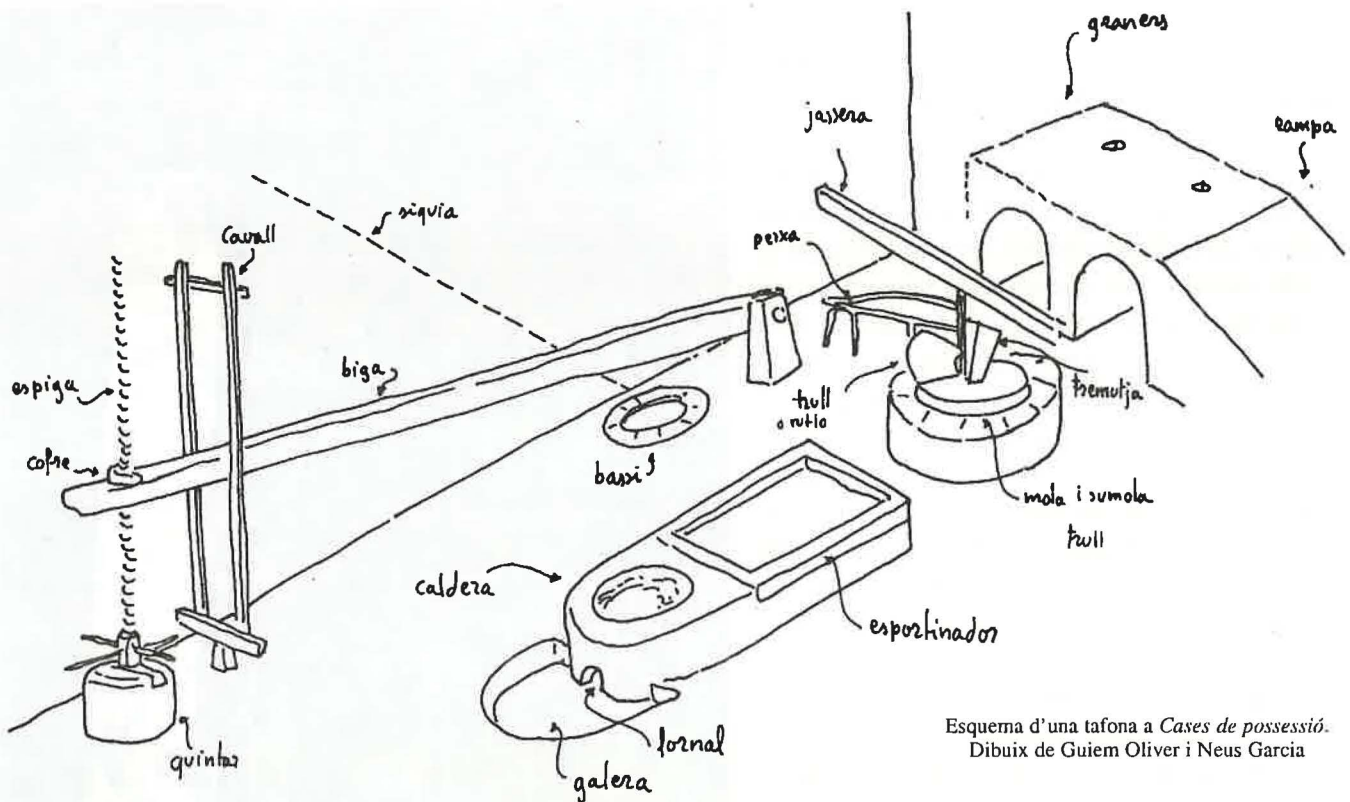
Els liberals, fills polítics de la Il·lustració, bé cuidaren de retirar de la legislació els impediments legals que prohibien la venda i parcel·lació de les grans finques, aleshores convertides en manifestació de poder i riquesa. Aquelles grans possessions començaren a trencar-se gràcies a la *desvinculació* (1820, 1836 i, definitivament 1841) que permeté la llibertat de vendre propietats

i a l'extinció de l'*heretatge* (1850) que legalitzava la divisió dels grans patrimonis.

En aquell temps el pagès no s'interessava gaire per realitzar millores tècniques ni seleccionar les llavors o diversificar els conreus; allò que necessitava era assegurar la seva subsistència i, per això, havia de tenir sòl productiu propi. Segons l'arxiduc, any 1875: "*el mallorquí manifestava un gran amor a la terra, la qual cosa es comprovava, per exemple, en l'ambició d'adquirir més terres, o de millorar les que ja tenia invertint-hi tots els doblers, ja que consideren que estan més segurs i més ben aprofitats en terres que no en qualsevol especulació*" (1).

Segons dades estadístiques de 1865, el sòl productiu no conreat de Capdepera era prou important,

Esquema d'una tafona a Cases de possessió.
Dibuix de Guiem Oliver i Neus Garcia

ja que representava el 32'2% del municipi. Llavors el procediment més emprat per conservar la fertilitat de la terra era deixar, cada any, un terreny sense conrear per destinar-lo a pastura; just aquest terreny ocupava el 18'5 % del sòl productiu; dit percentatge era un bon indicador de la qualitat de la terra, ja que els terrenys bons es conreaven any rere any. Aquests espais agrícolament no productius eren els que dominaven a les tres grans possessions locals (sa Torre, s'Heretat i Son Jaumell), on la producció agrícola era escassa.

En canvi el terreny totalment improductiu únicament ocupava 124 ha., que es repartien de la següent manera: roques, arenals i camps sense vegetació 71'4 ha; espai ocupat per cases, camins i torrenteres 52'6 ha.

El terreny productiu estava destinat fonamentalment a la producció de cereals. Així, el conreu de blat ocupava 594 ha.; l'ordi i la civada, 636 ha., i els llegums -principalment faves- se sembraven a unes 111 ha.; uns conreus que ocupaven la quarta part del municipi (25'5 %). La producció mitjana de blat era de 466.354 litres (2). Llavors els grans es mesuraven amb almuds, barcelles i quarteres, que eren mesures de capacitat. Convertir els litres en quilògrams té el seu risc, ja que el pes d'un litre de gra varia segons el cereal i, també, la varietat escollida; per tant, en el canvi d'unitat sempre hi haurà un marge d'error. A Capdepera es recollien unes

370 tones de blat i altres tantes d'ordi i civada. Una quarterada produïa entorn als 440 quilògrams de blat, un rendiment que en aquell temps ja era molt baix i que cal relacionar amb l'esforç per convertir en productives moltes terres primes i xerèques dels vessants de les muntanyes i garrigues.

Llavors la mitjana i gran propietat s'arrendava i el conductor pagava en doblers i en espècie. Segons un contracte d'arrendament de la possessió de Son Barbassa de l'any 1868 entre les espècies que s'havien d'entregar cada any a la propietat hi havia "deu cortera d'ordi (uns 500 Kgr), deu corteras de civada, dues corteras xeixa (uns 110 Kgr) y además duas corteras favas, tot bo, nou y rebedor, aportat a la casa de la vila (Artà) o a la vorera de mar cuand vos avisarà el majoral" (3).

Les faves eren un aliment important dins la dieta del pagès. La producció era de 109.027 litres. Els missatges de les possessions en feien un consum diari, llavors la seva dieta consistia en sopes escaldades al matí, cuinat de llegums al migdia i sopes bullides al vespre. Aquesta gent era la més mal alimentada.

A l'altre extrem de l'escala social hi havia els grans propietaris, que gaudien d'una dieta variada i rica en proteïnes. En el contracte abans esmentat la relació d'aliments a entregar al propietari, Felip Gili Moranta de Fuster, es completava amb un llistat de productes ben

escassos per a la gent del poble: *"Més és pacte que vosaltres dits conductors fareu cada any un quintà (40'7 Kgr) de formatge bo i ben sec, fet en el mes d'abril, quatre capons (pollastre capat i engreixat), sis gallines i quatre dotzenes d'ous per el dia de Sant Tomàs (Nadal); un moltó (mascle de l'ovella castrat) i una anyella de la primera cria pel dia del Ram i el formatge i el brossat de tota la llet de dos dies pel Divendres Sant, tot bo i rebedor i portat a Palma i en el cas lo haguera d'aportar a la posada d'Artà, lo entregareu quan el majoral vos avisarà"* (4). En Felip Fuster també era el propietari de Son Jaumell, de Fetget i Son Sard a Son Servera; de sa Corbaia i es Monestir Vell a Artà, etc; això vol dir que el llistat d'aliments encara era més ample amb productes que aquí no es feien, com la mel, i altres que manquen com la sobrasada i demés derivats del porc.

Un altre aliment bàsic era l'oli. L'olivar ocupava 340 ha.; és a dir, el 6'2 % del municipi. La producció mitjana anual era de 24.124 litres, un rendiment també molt baix que depenia, bàsicament, del règim de pluges de cada municipi. Això s'observa comparant els litres d'oli per hectàrea que es produïen a diferents pobles: Artà 92 l/ha., Capdepera 70 l/ha., Sóller 150 l/ha. i Son Servera 71 l/ha.

Un aliment molt emprat com a companatge eren les figues. Els figuerals s'estenien per 79 ha. i produïen 18.803 quilògrams de figues que, en gran part, eren per al consum humà; les fresques per a l'estiu i seques a l'hivern. Les que queien a terra eren per al ramat porcí o oví.

La producció de vi era ben escassa, entre altres raons perquè no era considerat un aliment bàsic. Aleshores la vinya ocupava 10'48 ha. i produïa una mitjana anual de 5.962 litres. En aquest cas no es compliren les recomanacions dels il·lustrats, que aconsellaven que les terres primes i seques de la vorera de mar es dedicassin a plantar vinya, una planta que s'adaptava molt bé a aquests terrenys.

El primer esforç important per a millorar la producció vinícola la realitzà en Sebastià Ferrer "Cofeta" quan era l'amo o conductor de la possessió de Son Jaumell. Darrere les cases de l'amo encara es conservava part del cup i el celler on s'emmagatzemava el vi, un recinte alt, de forma rectangular i amb voltes d'aresta que descansaven sobre els murs laterals i dues columnes aliniades a la part central.

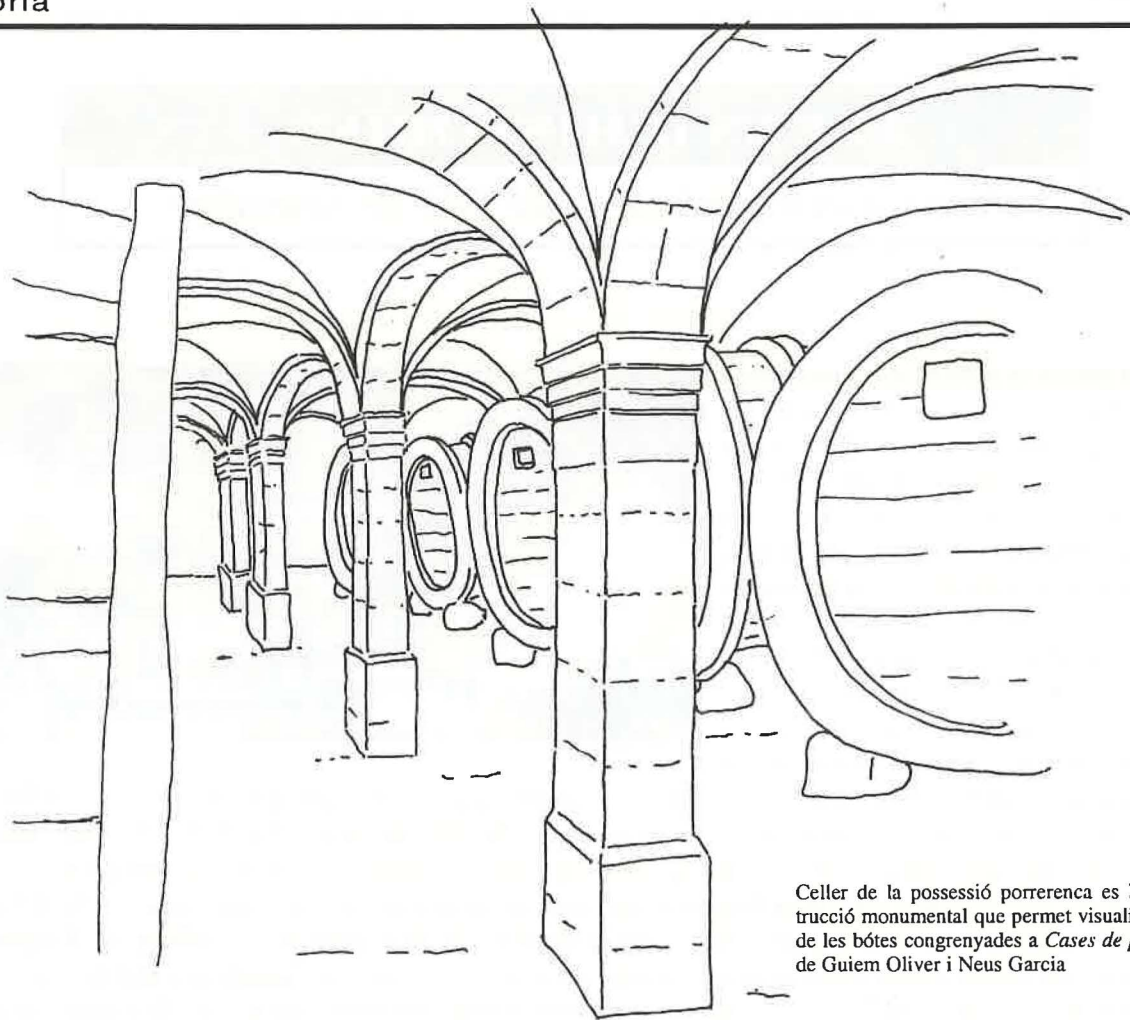
Antic celler de Son Jaumell, està excavat dins marès i aprofitant, parcialment, una cova d'enterrament.

Per a situar aquelles antigues vinyes també hem de recórrer a l'Arxiduc. Quan l'estiu de 1875 visità la talaia de Son Jaumell, sortí de Cala Rajada, on tenia ancorat el vaixell "Nixe", i en passar per darrere el pinar de l'Agulla, vora un suau pujollet d'arena, el guia, Antoni Ferrer "Cofeta" l'assabentà que en aquell indret hi havia hagut unes esponeroses vinyes que després la plaga de l'oidium destrossà.

La plaga de l'oidium va aparèixer a Mallorca per primera vegada a la primavera de 1851. Els anys següents es va estendre per tota l'illa i causà danys molt importants. Un remei molt efectiu va ser el sofre. L'oidium va tenir la culpa que el desenvolupament de la viticultura quedàs estancat durant anys.

Un altre aliment important era la carn, però llavors era escassa i s'administrava amb comptagotes; s'obtenia, bàsicament, del porc i del peix, sobretot en els anys de sequera. El costum de matar un porc pel proveïment de xulla i embotits estava molt estès a tota

Celler de la possessió porrerenca es Pagos; una construcció monumental que permet visualitzar la disposició de les bótes congregades a *Cases de possessió*. Dibuix de Guiem Oliver i Neus Garcia

l'illa. El ramat destinat a la producció de carn a Capdepera a l'any 1865 era el següent: bous, 179; xots, 959; cabres, 316 i porcs, 482.

Els bous, xots i cabres es criaven a les possessions. El porc era l'animal més apreciat i no hi havia família ni casa que no tengués una soll al corral per a criar un porc per a les matances. En aquells anys Artà i Son Servera, pobles de més tradició pagesa, ja criaven porcs per a l'exportació, cosa que encara no passava a Capdepera. Pel que fa al nombre d'animals sacrificats a l'any era de:

Ovelles, xots i anyells.....	500
Cabres, bous i cabrits.....	200
Porcs, truges i porcelles.....	500

A finals de la tardor quasi tothom feia matances, ja que el nombre d'animals sacrificats més o manco coincideix amb el nombre de famílies del poble. Sembla que el costum de fer panades per Pasqua també estava prou arrelat.

Les altres fonts de proveïment d'aliments eren més irregulars, però a qualche moment, quan les

sequeres feien estralls, podien ser importants com la caça o la recol·lecció de mol·luscs marítics o terrestres.

L'any 1865 el règim alimentari ja havia millorat molt respecte de 50 anys enrere. Prova d'això és que la pertinaça sequera de 1867 a penes va tenir incidència demogràfica (5).

JOSEP TERRASSA

Notes:

(1) La documentació bàsica per a redactar l'article està treta del volum III de "*Les Balears. Descrites per la paraiula i la imatge*" (Part general de Mallorca). Editat pel Grup Serra.

(2) Aquesta informació i alguna altra l'he elaborada a partir de la informació de l'Arxiduc, amb la finalitat d'actualitzar les mesures.

(3 i 4) Contracte d'arrendament entre Felip Fuster i un avantpassat meu, Pere Josep Vaquer, any 1868.

(5) Alzina, J. *Població, terra i propietat*. Ed. Ajuntament d'Artà, 1993, pàg. 221.

PLENS D'HISTÒRIES

Crònica extraordinària de l'11 de setembre

Vàrem assistir al plenari de l'Ajuntament, de dia 11 de setembre, amb el convenciment que ens trobaríem davant una sessió d'aquelles avorrides i rutinàries que no partien quasi res a la crònica política. Però, just començar, va sobrevenir la sorpresa de la nit i, com no, va ocórrer de la mà del senyor Muntaner, qui, empès pel seu subconscient, es va saltar el protocol i ens va delitar amb un discurs de progrés redemptor dels seus pecats, per a justificar l'injustificable. I com que jo conec els coixos d'aseguts, tot d'una vaig endevinar per on anaven els trets: ens parlaria d'alguna de les fites famoses de l'11 de setembre. I així va ser. Contra tot pronòstic, va demanar un minut de silenci pels assassinats en el transcurs del cop d'estat de Xile, a l'any 73; res de les Torres Bessones, res de la diada de Catalunya. Com no podia ser d'altra manera, el PP va voler que durant aquest minut de silenci també es recordassin les víctimes de les Torres Bessones. D'aquesta forma tan original, en Muntaner havia volgut demostrar al seu electorat, i a ell mateix (o almanco és el deu pensar) que, malgrat haver pactat amb el partit conservador més radical d'Europa, encara continua essent d'esquerres. Sincerament, crec que n Toni va fer un "paperillo". No basta fer discursos per a demostrar la filiació política.

La moció sobre el tren, prèviament consensuada, es va aprovar per unanimitat, sense cap discrepància entre els grups polítics. No hi va haver discursos, el tema no donava per definir filiacions, és unicolor.

Després de la darrera moguda transfuguista de Maria de la Salut, el PSOE va trobar oportú presentar una moció de rebuig d'aquestes pràctiques. I, una altra vegada, en Muntaner, aprofitant la inspiració del vespre, ens va tornar a fer un discurs. Però, ara, sobre les maldats dels partits polítics. Potser les seves paraules tenien una mica de raó, però la seva condició d'extrànsfuga el fan el menys indicat per parlar del tema. Els partits polítics no són perfectes, però els polítics tampoc. La moció es va aprovar per unanimitat. En Muntaner continuava la seva tasca de justificar l'injustificable.

Sens dubte, el tema estrella de la nit era la moció contra l'autovia Inca-Manacor, que havien consensuat PSM, PSOE i EU i que, donada la indefinició d'UCAP-UM,

semblava que s'aprovaria amb el suport d'ES GRUP. Però no: a darreríssima hora, el PP i UCAP-UM presentaren una moció conjunta a favor del desdoblament de la carretera de Manacor, deixant una porta oberta a la futura construcció de l'autovia Inca-Manacor. Evidentment, aquesta improvisació no agradà als grups de l'oposició que havien presentat la primera moció i ben aviat van posar el crit en el cel. Després d'un estira i arronsa sobre si es deixava el punt sobre la taula o es duïen a votació les dues mocions, el batle va inclinar la balança cap a la segona opció. Cadascú va defensar la seva postura: la part esquerrera de l'oposició ho va fer per boca d'en Mateu Garau; l'improvisat bloc natural de dretes PP-UCAP-UM ho va fer per boca d'en Toni Mir del PP, amb un discurs molt preparat i excessivament protocolari i formal: "Senyor Batle, senyor Garau, senyors regidors..." En Toni Mir sembla que no vol tornar fer de municipal i tal vegada ja pensa a llevar-li el lloc al Sr. Rodríguez. A tot això, si us hi heu fixat, ens queda per aquí enmig un grup que ni és figa ni és raïm, i és així fins al punt que, en un moment determinat, el seu líder, en Toni Muntaner, va apuntar la possibilitat de votar les dues mocions, però al final, després de malparlar d'UM i de lloar els seus socis del PP, va fer imperar el sentit comú i votà la moció de l'esquerra. Tanmateix, la moció de rebuig a l'autovia no va prosperar. Els tentacles de la dreta són llargs i poderosos.

I aquesta és la història d'un plenari que de prometre avorriment va passar a ser fins i tot graciós. Gràcies, Toni Muntaner, per fer-nos la vetlada més agradable.

C.B.F.

* foto de Faxdepera

Un per aquesta foto

Les papereres són petites i insuficients, l'estat d'alguna d'elles, ja el veis, és lamentable, mentre la inconsciència dels visitants és encara més patètica. Tot plegat, als voltants del far no és res de l'altre món trobar-hi caramulls de merda, fruit de la deixadesa d'uns i d'altres: dels qui n'han de tenir cura i dels qui, sota cap excusa, no hi han de deixar la seva empremta d'incivisme. El vent, tan habitual en aquell indret, acaba de fer la feina, és a dir, d'escampar la brutor pertot arreu. Tenint en compte que es tracta d'un dels llocs de visita obligada, no és per sentir-se'n orgullosos, precisament.

Tarek Serraj Lakhsassi ens ha remet aquesta impressionat imatge de les festes d'estiu, concretament de la Nit de Foc, que publicam.

L'AFUSELLAT

*H*o recordau, madò Maria Antònia de Betlem i Cordills?
Es clar que ho recordau. I pesa, eh ?
De cada dia més feixuc.
Com una llosa que et trenca l'alè.
Un fet com aquell no pot oblidar-se mai.
També fou un cop de mala sort.
Aquell malparit no en sabia de manejar fusells.
La seva vitalitat cridanera emetia quelcom d'enganyós, de trampejador.

Tot el seu traüll era fanfarró, gairebé insolent.

Vós no ho hauríeu pensat mai que el destí, en forma de falangista maldestre, vos jugàs una mala passada. No era la primera vegada que jugàveu a aquell joc i sempre us havia sortit bé, sense entrebancs. «De oca a oca i tiro porque me toca». I sempre vos tocava. Com si jugàssiu a una loteria on cada número tingués la grossa per premi.

Però aquell dia el que vos tocà fou una bona putada, i perdonau l'expressió.

La vos mereixíeu? No passeu pena que no mos pronunciarem ni a favor ni en contra de vós.

Només exposarem els fets i els lectors jutjaran.

Ja sé que vos agradaria més que no ho contàssim, però ho hem de fer. Cal recuperar la memòria històrica que durant mots d'anys ha estat manyuclada per aquells que, com vós, tenien quelcom boirós per amagar. Ja basta de jugar al joc dels silencis.

Dèiem que el destí juganer, a vegades justicier, vos jugà una mala passada. I no fou per la manca d'interès per part dels vostres correligionaris, ells feren quant pogueren, ho agafaren com una qüestió d'honor: organitzaren batudes per tota la rodalia de Son Coletes, escorcollaren cases de sospitosos de donar aixopluc al fugisser, interrogaren parents i coneguts, muntaren vigilància pels camins i carreteres, posaren tornos de guàrdia, apallissaren, sadollaren d'oli de ricí a tots aquells que cregueren que amagaven algun indici. Tot fou en va, madò Maria Antònia, no se'n va treure res en clar. Semblava que la terra se l'havia engolit.

Els qui sí engolí la terra foren els seus companys d'agafada.

- Segurament, Maria Antonieta - vos va dir el vostre amic i col·laborador, el senyor rector -, ha creuat el front del port i s'ha refugiat en les forces invasores d'en Bayo. No temis, dona, no el tornaràs a veure per ací. Tranquil·litza't.

Però no, no vos tranquil·litzàreu, ben al contrari: augmentaren la vostra angoixa, els vostres temors, la vostra por. Quin esglai vos donaria, eh, mado Maria Antònia? si un dia dematinet, entre dues fosques, quan anau a missa primera, el vos trobàssiu dins el cancell

de l'església. Vos pegaria un cobriment de cor. Ben segur, però.

Passaren uns dies. Foren uns dies inacabables, sense assossec ni serenitat. Neguitosa estàveu, inquieta, presa d'una forta excitació. Impacient per la falta de noves concretes. Ningú en sabia res de la recerca. Ja s'havien fet noves agafades, nous afusellaments, i semblava que el cas que tant vos preocupava s'havia oblidat.

- No és que s'hagi oblidat, Maria Antònia, però ara les nostres forces van de cul amb el desembarc d'en Bayo dels collons. Tranquil·la, dona, que això seran dos dies. Les nostres forces, amb l'ajuda del italians, enviaran aquests comunistes a porgar fum. Hauran de fugir amb la cua dins el cul. I en Jeroni amb ells.

Me pareix, mado Maria Antònia, que aquell rector era molt «rector» i tenc el pressentiment que sabia moltes coses que no vos volia dir.

Passaren els anys. Acabà la guerra. Arribà la pau, una pau fictícia, plena de repressions. I, malgrat tot, vós seguíeu amb aquell maleït neguit. Així mateix, amb els anys, la por es va anar esvaint i a vegades vos passaven mesades sense pensar-hi, amb en Jeroni.

Però morí el dictador i arribà la transició. Es legalitzaren els partits polítics i els exiliats tengueren llibertat per tornar. I amb aquesta llibertat, que vós maleíreu perquè pensàveu que no havíeu lluitat per arribar a això, vos comparegueren altra vegada tots els neguits. Ara ja ho donàveu per segur que en Jeroni tornaria, si és que veritablement se'n va anar, perquè no ho sabíeu cert que fugís amb els rojos. Ni heu sabut mai amb certesa que fou el que passà. Temíeu que en demanar-ho descobrissin que per dintre estàveu carregadeta de por.

Ara ho sabreu, perquè ho contarem a tots aquells que vulguin saber-ho.

.....

El dia s'establia. L'horitzó traspuava una minsa claroreta rosada, tendra. Tocaven el primer toc de missa primera. Els carrers de Sant Llorenç romanien deserts, només qualche faluga negra i solitària caminava cap a l'església. I vós n'hereu una d'aquestes falugues, embolicada amb mocador gros. Teníeu por de ser reconeguda? Anàveu a missa, més ben dit, anàveu a confessar-vos amb el senyor rector.

Era confessió, allò que fèieu? Jo diria que denúncia pura i dura. Calia, pensàveu, recordar-los que aquells dos germans veïns vostres, pertanyien a Esquerra Republicana. No fos cosa que s'oblidassin d'ells. Vós, com altres beates del poble, teníeu la dèria de netejar tota la contrada d'esquerranots. I dels seus fills, perquè d'aquí a vint anys estarem igual d'amenaçats.

- Sí, sí, Maria Antonieta, donaré els noms, no passis ànsia. Anit, si tot va bé, es farà una agafada, ha de venir en Puig de Manacor. Ara ves a seure i segueix la missa tranquil·la.

I seguíreu la missa, com una bona creient. O una bona creguda, convençuda de la seva vàlua?

I el vespre, entre dues fosques, tal i com vos va dir el vostre director espiritual, hi hagué cacera.

Toc! Toc!

Qui és?

Som noltros.

I qui sou voltros?

Obriu i menys conya, eh? O tirarem la porta a trets.

Ja va...

Que hi ha en Miquel i en Jeroni?

Sí....

Idò ràpid, que venguin amb noltros.

I marxaren l'un al costat de l'altre, figures encongides dins la calor tèrbola de la nit. Colze amb colze, i en cada refrec hi llembreja una tragèdia, una comunió de nafres. Talls oberts a una germanor forçada a esboldragar-se. I por. Una por que els fiblava sobre la pell, una por dura i tensa que soscavava els molls dels ossos. Una por trista de camins sargits de sang, de tambors de repic lent, de nafres banyades de sal, de gemecs de país.

Allà dalt, sobre la teulada, la lluna, la pruna, esmolava la dalla, vestida de dol.

El carrer era una contrada farcida de silencis, punyents i esgarrifosos, clivellats pels bramuls del camió parat a la cantonada, sota la minsa glopada de llum d'una bombeta anèmica, aspriva personificació de l'odi, del camí cap a la mort.

Al costat dels dos germans, els dos falangistes: camisa blava, cartutxeres posades, pistola i fusell, encarnació de malvolença i dolentia, fumaven, insultaven i debanaven esgarrifances esborronadores. Homes de cervell enfarinat que es creuen molt valents i proclamen, a punta de fusell, que no hi ha més força ni més veritat que la seva. Una colla d'infeliçots carregats de perendengues, que van sempre amb un colló fora de bragueta de tan babaus i vanitosos, que no son més que titelles malignes, que porten encastat a la mollera l'obediència cega a l'estirada de corda del cacic de torn.

Sobre la teulada, la lluna, la pruna, mig amagada rere un núvol negre seguia esmolant la dalla de punta afilada.

Pels muntants dels portals ressonaven gemecs trencats d'un cor de ploraneres. Bubotes líquescents aclofades a les teulades, esguardaven tots els moviments de la comitiva. El grumejar d'una tragèdia imminent era present per tots els indrets.

Arribaren al camió. Era ple de gom en gom.

Pujau!!

Els dos germans pujaren. Miraren sense mirar. Tots es coneixien. Eren del poble. Trescaven els mateixos carrers, rapinyaven la mateixa terra, covaven els mateixos idearis polítics, freqüentaven els mateixos indrets.

Jeroni es trobà, de cop i volta, al costat d'un amic, gairebé arrapat a ell. En silenci, sense mitjançar ni paraules ni mirades, se cercaren les mans. El calf de la de l'altre els donà coratge, s'estengueren amb més força. S'arrambaren més. S'escoltaven els batecs dels polsos. Tot el cor era un batec. I la certesa d'un final imminent els feia sentir-se més amics que mai. S'estregueren més les mans. El camió pegà un bramul i partí. La sacsada els ajuntà més i més. S'abraçaren i tot el seu món de vivències, d'amistat, de vida, quedà escorxat ben al mig de l'abraçada. A partir d'aquell moment només els quedaria el calfred de l'últim i definitiu adéu.

Travessaren Manacor.

Una fiblada els capgirà, els rapinyà per dins, en carn viva.

S'esmicolaren els miracles , les tresqueres, les esperances : amb claredat esborronadora la fosca els portà a Son Coletes. Sense dubtes. El camp de la mort. Un dels cementiris sota la lluna, vestida de dol, la que tota la nit esmolava que esmolàss, per treure punta a la dalla.

Son Coletes era un bassal putrefacte de la barbàrie, de la ignorància grollera de les regles del joc de la convivència. Crueltat extrema. Sentor de sang vessada, de pólvora, de suada, d'esplet enfollit d'herois, de fortitud, de terra remoguda, de sofriment, d'esgarripança, de mort cruenta....

Arribaren al camp d'afusellament. Els bramuls del camió feien mes esgarripança el silenci . Els feren baixar i a uns quants els feren arrengrer-se enfront d'un mur il·luminat pels llums del camió. Els altres quedaren dins la fosca. L'escamot executor es posà el fusell a l'espatlla. Una veu dins la foscor donà l'ordre de disparar. Premeren el gallet. Sonaren els trets.

Els homes caigueren aplomats, com uns titelles als quals se'ls ha romput el fil. El tro va anar allunyant-se, ondulant, muntanyes enllà, udolant com un monstre cansat. Arrengreraren l'altre torn, vora els morts. Dispararen. Els morts caigueren sobre els altres morts, es mesclaren els cossos i també la sang vessada.

- Anem. A la matinada vendran els altres a enterrar-los.

Així de senzill, així de cruel, així de simple, així d'inhumà, desprietat i sanguinari era el comportament dels defensors de la insurrecció.

Pujaren al camió, donaren la volta i s'allunyaren. Els afusellats quedaren dins la fosca, la fosca i el silenci. I el rellotge incansable del temps seguia repicant les hores. Allí quedaven, amuntegats sense alè de vida, els escollits per escampar sobre la nostra terra la semença de les llibertats, el progrés i la democràcia, com a collites per vèncer el caciquisme i les seves idees refractàries a canvis sobtats. Allí quedaven, víctimes del conservadorisme més radical i religiós, favorables sempre al manteniment d'una situació social i política establerta gairebé de sempre. Allí quedava amuntagada tota la tragèdia dels qui creien en el progrés de la societat vers la perfecció. Allí quedava la sang vessada, el rellotge de les hores mortes i la lluna, la pruna, freda i groga, impertorbable i impermeable al fang.

Sota la pressió de dos cossos morts, amarat de sang, en Jeroni era viu. Malferit, però viu. Alenava sense alenar. Escorcollant tot l'entorn. Amb moviments lents, curós de no fer fressa, es treia els cossos del damunt. Amb gran esforç s'aixecà dret. Se sentia la ferida al ventre, als músculs de l'abdomen. Era un tall horitzontal. Sentia com si els budells li sortissin.

Arrambat al mur es va treure la camisa i se l'enrotllà al ventre, ben estreta. Calia fugir ben aviat, si el mal el deixava caminar. Partí a les palpentes, sense veure per on caminava. Era terra remoguda de fresc, possiblement una fossa col·lectiva, hi havia olor de sang. Partí cap a la dreta, era un camp segat. En sortí tot d'una, se sentien massa els cruixits del rostoll ressec. Es ficà per un camí, ple de bardisses i esbarzers, amb ginyes fondes de carro. No coneixia el paratge, se sentia perdut, sense saber per on tirar. Però no podia quedar parat. Havia d'anar a casa a curar-se. Si el trobaven a faltar el cercarien segurament a casa. No podia anar-hi. Però fins a la matinada tenia prou temps per anar-hi a curar-se.

Passà la nit caminant per viaranys desconeguts, sense mes orientació que la lluna. Se sentí salvat quan en les primeres celísties conegué l'indret on es trobava. Era prop de casa. Per evitar ser vist entraria pel corral.

La dona s'endugué un ensurt de mort quan va veure un home que entrava pel portal del darrere. En descobrir que era en Jordi s'hi abraçà a desesperadament.

- Estic ferit, Bàrbara.

- Què t'han fet?

- M'han afusellat, però no m'han mort. M'has de curar aviat, que he fugir abans que venguin a cercar-me.

I posaren fil a la agulla, mai millor dit, perquè aquella ferida, un tall horitzontal al múscul de l'abdomen, necessitava cosir.

- Jo no puc fer-ho. Et faré mal.

- Ho has de fer, Bàrbara, ho has de fer, per la meva supervivència.

- Sí, Jordi. Ho faré.

I va fer-ho. Va desinfectar una agulla a la flama d'una espelma i amb fil de cosir, com si cosís la xulla d'un camallot, punt rere punt, va anar cosint la ferida. En Jordi a, cada puntada, es retorcia de mal, però donava ànims a la dona perquè seguís endavant. N Bàrbara li va untar la ferida de iode i, amb tires de tela fetes d'un llençol vell, li embenà ben estret el cos.

- I ara on aniràs?

- No ho sé, Bàrbara. Intentaré trobar refugi a les forces d'en Bayo.

- Jo vull saber noves teves.

- Trobaré alguna manera de comunicar-te on sóc. Adéu, Bàrbara.

I va partir. La fosca encara esborrava les coses. Rera l'horitzó, emperò, el dia encenia el seu llantió de llum rosada i les coses prest anirien perfilant-se.

En Jeroni pensà que hauria de moure's amb més rapidesa per poder arribar al mar, entre dues fosques, on hi havia els vaixells d'en Bayo. Allargà el pas, però una punyida a la ferida el deturà de cop. Calia fer bonda. Si no podia arribar-hi aquella matinada hi arribaria a la vesprada. El que no podia fer era jugar-se la vida en aquella carrera.

On passaria el dia sense ser vist ni cridar l'atenció? Pensà en un rodol de bosc que hi havia a la finca del seu cunyat, a sa Coma. Es refugiaria allí. I s'hi refugià. Passà el dia sense menjar ni beure. Assedegat i amb febre.

Sí, mado Maria Antònia, el dia següent arribà a les forces d'en Bayo i allí, a l'hospital de campanya, el curaren, el medicaren i...

El que no vos direm, podeu estar-ne ben segura, és si ara pensa tornar a la vila o no. Però no passeu ànsia, que no penso jutjar-vos. Pel meu costat vos puc dir que a una veïna meva que es comportà més o menys com vós no li perdonaré mai el mal que ens va fer, i menys oblidar-ho. Si voleu, madò Maria Antònia de Betlem i Cordills, preneu llum de na Pintora, com diu la dita.

**Joan Rai,
juny de 2003**

*El bessó d'aquesta narració és veridic,
la clovella és meva.*

La mirada d'un foraster

Lluís Cerrada Carretero

XI. Els residus, un altre problema del nostre medi (i 5)

Deia, el mes passat, que les polítiques en la gestió dels residus haurien de seguir aquest ordre: reducció – reutilització – reciclatge i compostatge – recuperació (incineració, metanització...) i abocament. Reprenem, ara, el fil de l'qüestió.

Per reduir entenem el fet d'evitar la producció de residus i la seva nocivitat, la qual cosa requereix un canvi radical en les nostres pautes de consum i en el procés de fabricació. L'actual model de producció i consum està en crisi perquè és ambientalment i socialment insostenible. El repte del futur és impulsar les polítiques de prevenció de la producció de residus perquè el millor residu és el que no es produeix. A nivell polític hauria d'establir-se la prohibició de matèries nocives o perilloses i uns processos de producció més nets, evitant els productes envasats amb porexpan, ja que triga mig milió d'anys a degradar-se. Per altra part, nosaltres, com a consumidors, hem d'allargar la vida dels productes amb coherència i equilibri: ni canviar-los tot d'una, generant una gran quantitat de residus; ni tampoc usant-los per damunt de les seves possibilitats, perquè això podria tenir un impacte ambiental pitjor: emissions de gasos, major consum energètic, etc. També hauríem de comprar productes frescos i al detall, evitar embalatges excessius (el 60% dels fems generats pel món desenvolupat són envassaments i embalatges), reduir la utilització de

bosses de plàstic, preferir envasos de vidre retornables o reutilitzables, reduir l'ús d'aerosols, evitar productes d'usar i tirar...

Per reutilitzar s'entén l'aprofitament del producte tant com es pugui, allargant la seva vida útil. Es tractaria de recuperar la nostra antiga mentalitat de treure el major profit possible a les coses, restaurant-les, adaptant-les, mantenint-les un poquet més de temps al nostre servei, estimant-les quasi amb una relació amorosa. Antigament ho fèiem per necessitat, per escassetat de recursos; ara ho hauríem de fer per sostenibilitat. No sé si aquest sentiment de tractar les coses fetes per tu o reconstruïdes com si fossin part de tu mateix és una sensibleria romàntica ja passada, però avui ens aniria bé davant del fred i inhumà sentiment d'usar i tirar.

La tercera erra és la de reciclar. Determinats materials continguts en els residus poden utilitzar-se com a matèries primeres, estalviant nous recursos naturals. Ja he parlat de les passes importants quant a la recollida selectiva de paper, vidre, cartó, llaunes i altres envasos. Però encara hem de progressar molt més, seleccionant millor aquests residus a ca nostra i facilitant més contenidors i més propers per part de les Administracions, perquè el percentatge dins el volum total dels fems és molt baix i tot allò que es recicli no acabarà cremat a la incineradora o emmagatzemat a l'abocador. Moltes persones tan sols es fixen en aquesta erra; si ho fan bé, no és poca cosa. Però a vegades penso que el reciclatge pot ser una excusa per acallar les nostres consciències, perquè la producció de residus creix tant que el reciclatge no basta totsol; hem d'avançar també en la reducció i reutilització.

La darrera erra és la de recuperar. Es tracta de recuperar, mitjançant el tractament tèrmic dels residus, l'energia que s'hi conté. Amb aquest aprofitament energètic s'estalvia energia provinent d'altres fonts i es redueix el volum de residus al 92% i el seu pes al 75%. El problema és que això es fa incinerant els residus de tota mena: matèria orgànica, plàstics,

ferro, metalls pesats... amb la consegüent i molt probable contaminació atmosfèrica pels diversos gasos i les dioxines, malgrat les mesures adoptades en compliment de Reials Decrets i Directives Europees; i tot això sense comptar amb el 8% de matèria residual després del procés d'incineració: 6% d'escòries que es poden reutilitzar com a subbase de carreteres, i un 2% de cendres que, pel seu potencial contaminant, han de solidificar-se amb ciment i depositar-se en abocadors controlats i impermeables.

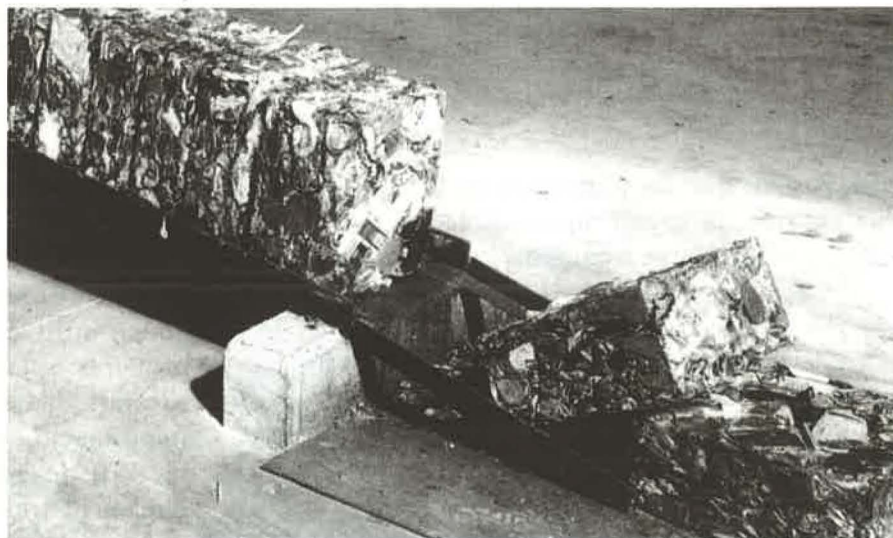
Desconec si la nostra incineradora de Son Reus fou criticada pel moviment ecologista illenc ja des de l'inici del seu muntatge, el març de 1994, i si ha creat algun problema mediambiental als seus cinc anys de vida; el que sí puc constatar és el gran moviment contestatari dels ciutadans de

Vallecas i dels ecologistes madrilenys quan va ser inaugurada la incineradora de Valdebernardo, i que fa dos anys va ser tancada per la Comunitat de Madrid durant dues setmanes per emissions contaminants a l'atmosfera. De manera que aquest sistema de recuperació de residus no és tan net ni tan segur, encara que TIRME –el propietari i explotador de la planta incineradora de Son Reus– justifiqui el seu ús al·legant la reducció dels residus en pes i volum i la producció de 34 Mwh: 4 per al consum de la pròpia planta i 30 per a la xarxa elèctrica de Mallorca i Menorca, la qual cosa suposa un 7% del

consum energètic total. El que em resulta més sospitos és que tothom consideri la incineració com la darrera mesura en el tractament dels residus, després de tota una política de reducció, reutilització i reciclatge, i tanmateix sigui la primera en posar-se en marxa. I, a més a més, són els mateixos que han de gestionar els residus els qui tenen el negoci de la incineració (els 30 Mwh es venen a Gesa), amb la qual cosa no crec que frissin de reduir el volum i pes dels residus mitjançant la reutilització i el reciclatge, perquè

seria tirar pedres contra la pròpia teulada.

Quant al nostre municipi, voldria comentar algunes cosetes. Segons el resum del recent Diagnòstic de Sostenibilitat de l'Agenda Local 21 del

municipi de Capdepera (1), la nostra producció de residus urbans sofreix una forta estacionalitat, augmentant molt a l'època estiuenca: 38,8 tones/dia a la temporada alta del 2001 davant de les 19,3 tones/dia a la temporada baixa del mateix any. Si tenim en compte que som 9.685 habitants censats com a població de dret (padró de 2000) i prenem la quantitat de residus urbans de la temporada baixa que és la que millor representa la població de fet i de dret del nostre municipi, sortim a 1,99 kgs/dia, massa per damunt de la mitjana nacional. A més a més, segons l'Estudi Social i Cultural del Municipi de Capdepera de l'any 2001, fet en conjunt per l'Ajuntament i la UIB, la valoració mitjana de la nostra població consultada sobre la gestió dels residus és un 2,84; és a dir, un suspens en terminologia d'escola, predominant les valoracions negatives o molt negatives, sobre tot a Cala Rajada. Crec que aquestes dades són per a reflexionar i per a emprendre mesures que millorin l'actual situació en dos aspectes: per una part, nosaltres, como ciutadans, hem de reduir la nostra generació de residus, reutilitzant i triant per reciclar tot allò que sigui possible; i d'altra banda, el nostre Ajuntament ha de facilitar i gestionar encara molt millor tota la recollida dels residus urbans. És cert que hi ha una dada esperançadora:

CA'N CANTÓ

ANIMALS DE COMPANYIA

Cala Rajada
Nédez Núñez,17
Plaça des Pins.

Artà
Ada.Costa i Llobera,23

Tel 971 563238

hem donat una passa de gegant quant a la recollida selectiva de vidre i paper-cartó des de l'any 1996 fins l'any 2001: hem passat d'unes 40 tones de paper i altres tantes de vidre a quasi 500 tones de vidre i més de 300 tones de paper-cartó. Però, encara que continuàssim amb aquesta notable progressió en la recollida selectiva, no solucionaríem aquest greu problema de la generació de residus si no som capaços de reduir el nostre nivell de consum i d'aprofitar i reutilitzar més les coses que realment necessitam. Des de la meva feina a Deixalles Llevant estic astorat del caramull d'objectes, encara útils, llançats als contenidors de fems o que recollim als domicilis particulars quan ens criden: roba, sabates, joguines, mobles, electrodomèstics de fàcil reparació, llibres, objectes de decoració, quadres... Vivim la cultura del tenir, no de l'ésser; ens valorem per allò que posseïm, no pel que som; ens hem creat tantes necessitats i som tan dependents de tantes coses que estam convençuts de no poder viure sense elles. I quan ens n'hem servit o ens n'hem cansat, les llançam a l'abocador i les substituïm tot d'una per altres que, ens diuen, són més útils i necessàries. Dins aquesta dinàmica poc importa si la nostra terra pot suportar tal sobreexplotació de recursos, si el medi ambient queda afectat pels processos de producció i de generació de residus, i si aquests béns i recursos, clarament limitats, són assolits per tothom. Crec que només amb un profund canvi de mentalitat, de sensibilitat i d'hàbits podrem aproximar-nos una mica als solemnes principis declarats fa més de deu anys a Rio de Janeiro, a la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament. Vull acabar aquest capítol citant textualment quatre dels 27 principis de l'esmentada Conferència de Rio :

Principi 1: Els éssers humans constitueixen el centre de les preocupacions relacionades amb el desenvolupament sostenible. Tenen dret a una vida

saludable i productiva en harmonia amb la naturalesa.

Principi 4: A fi d'assolir el desenvolupament sostenible, la protecció del medi ambient haurà de constituir part integrant del procés de desenvolupament i no podrà considerar-se de manera aïllada.

Principi 5: Tots els Estats i totes les persones hauran de cooperar a la tasca essencial d'erradicar la pobresa com a requisit indispensable del desenvolupament sostenible a fi de reduir les disparitats als nivells de vida i de respondre millor a les necessitats de la majoria dels pobles del món.

Principi 25: La pau, el desenvolupament i la protecció del medi ambient són interdependents i inseparables.

Nota de la redacció: amb aquest article acaba la primera etapa de la col·laboració de Lluís Cerrada Carretero, "La mirada d'un foraster" que ha analitzat a fons alguns temes d'interès social, cultural i mediambiental.

PASTISSERIA

VILA

carrer major, 49 - tel. 971-56 41 91
CAPDEPERA - MALLORCA

BEN FET

PARTY-SERVICE
CATERING

*Servei de
menjar, menatge
i personal a
domicili*

Visiti la nostra web

MÒBIL 630814336
E-mail: info@ben-fet.com

07580 Capdepera

Auto Escola
CAPDEPERA

VIA JUAN CARLOS I. 139 - CALA RAJADA - CAPDEPERA
Tels.: 971 56 33 53 - 971 56 32 60 · Mòvil: 629 62 31 54
(FRENTE GASOLINERA)

CURSOS D'HIVERN DE CATALÀ PER A NO CATALANOPARLANTS

CONSORCI PER AL FOMENT DE
LA LLENGUA CATALANA I LA
PROJECCIÓ EXTERIOR DE LA
CULTURA DE LES ILLES BALEARS

Matriculació: del 17 de setembre al 10 d'octubre

Lloc de matriculació: Servei d'Assessorament Lingüístic (Departament d'Educació i Cultura de 8 a 15 h.) a partir de dia 1 d'octubre també a l'Escola d'Adults de les 17 a les 19 h.

Preu: 30 €

Durada del curs: 40h.

Inici: 20 d'octubre

Acabament: 11 de febrer

Lloc de les classes: Escola d'adults.

Horari: nivell I dimarts i dijous de 9 a 10.30h. o de 18 a 19.30h.

Nivell II dimarts i dijous de 11 a 12.30h

Sa Senalla fruites i verdures

Horari: de 8'30 a 13'30h. i de 17 a 20'30h. Dissabtes capvespre tancat
C/ Magallanes, 22 (davant Correus)
Tel. 971819203 Cala Rajada

EVITA EL FOC !

Al bosc tot el seny és poc

Du el menjar preparat

No amollis coets

*No tiris lloques
ni mistos*

*No deixis foms,
paper ni vidre*

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**
Conselleria de Medi Ambient

GRÀCIES PER EVITAR EL FOC

Fa 20 anys, Cap Vermell deia...

Núm. 33, setembre 1983

"Els nostres vells han estat notícia", publicàvem en portada, ara fa 20 anys, i aquesta afirmació anava il·lustrada amb la fotografia d'un home major fent llata.

Portalet

En el Portalet ampliàvem allò que s'oferia a la portada: "El tema dels vells ha entrat de ple dins la nostra societat. S'obrin clubs, es parla de residències, s'organitzen activitats, els partits els posen en programa... (...) Que els vells s'organitzin, tinguin clubs, residències, etc., mai no pot dispensar cap família del respecte, l'acollida, l'estimació que deu als seus majors".

Plaça des Sitjar

- Devers 80 al·lots de Capdepera i Cala Rajada han acampat vuit dies a Cala Murta (dins Formentor), del 25 de juliol a l'1 d'agost. Ara es prepara una davallada del torrent de Pareis.

- Els (vells) de Cala Rajada, dins les festes de Sant Roc, tengueren un acte per als més vells. Els de Capdepera, en un acte multitudinari, dins les festes de Sant Bartomeu, inauguraren un lloc d'esplai i tertúlia a la cantonada Gómez Ulla-Plaça de la Constitució.

- Han tengut lloc, en el si de la Confraria de Pescadors, les eleccions dels càrrecs directius de l'entitat. Un procés que ha durat quasi un mes i que ha donat el resultat següent: Patró Major, **Mateu Mercant Sirer**; Vicepatró Major, **Sebastià Garau Isern**; Vicepatró Major Segon, **Joan Garau Flaquer**.

- Com ja feren l'any passat, també aquest estiu han duit els bars de les festes els alumnes de BUP i FP per arreplegar doblers en vistes al viatge d'estudis. A Capdepera no tragueren ni per una pipa.

- Ha estat designat director de l'escola de S'Alzinar, don **Antoni Sureda**.

- L'equip de bàsquet local ja té entrenador titulat: acaba d'aconseguir el títol en **Tomeu Català**.

- Per fidelitat a les més pures tradicions, la pluja convertí en pellerings els paperins acabats de posar tant per Sant Roc a Cala Rajada, com per Sant Bartomeu a Capdepera.

Entrevistes

Com a conseqüència d'un capítol del programa "Vi-vir cada dia", que fa 20 anys emetia TVE, i que s'havia dedicat al capellà mallorquí **Jaume Santandreu**, amb la polèmica subsegüent, nosaltres entrevistarem tres membres de l'equip (Carlos, Manolo i Lisardo), que es trobaven de vacances a Cala Gat. "Con Jaime Santandreu estuvimos cerca de un mes juntos, es un hombre que se abre muchísimo, que lo dió todo, sumamente educado y con todo el mundo sabía estar y quería estar. Entonces nos encaprichamos todos (cámara, chófer, etc.) con el personaje (...) Hay mucha gente farisaica. Aquí la prensa amarilla tiene un futuro siempre maravilloso".

Altres seccions

- Agenda de la Vila
- Dècimes afuades. *Es Pastor de son Perdiu*
- Per què?
- Poema. *Mateu Gili*
- Cartes a "Cap Vermell"
- L'esvoranc: A don Bartomeu Balaguer. *Joan Rai*
- Pell de rata. *Antoni Guiscafrè*
- Els altres alemanys: Maricó?
- Nosaltres també!. *Mateu Gili*
- Història de Capdepera: Capítol X.

Joan Sancho Alzamora "Coll"

- Per la pau, ara: Temps perdut. *Gregori Mateu*
- "Lo pequeño es hermoso", d'E.Fritz Schumacher.

Llucià Sirer.

- Passatemps. *Pepeta Bestard Morató*
- Esports

premi Cap Vermell 2003

Tornam a demanar la vostra ajuda per a seleccionar el proper premi Cap Vermell. Ajuda'ns a triar els candidat (persona o entitat):

Nom del Candidat que proposes:

Remet aquesta butlleta a l'apartat 69 de Capdepera o a qualsevol col·laborador-a

A les escoles de Mallorca s'ensenya mallorquí, sens dubte

(I)

Fa anys que sent un rumor que en l'última campanya electoral va ser amplificat pel partit que actualment és al govern: «A les escoles de Mallorca s'ensenya català, no mallorquí», és a dir, s'ensenya el català de Catalunya, no el de Mallorca. Alguns amics m'han arribat a dir que els professors ensenyen als nins «gos» per «ca», «gat» per «moix»... i alguns alumnes ni tan sols aprenen a xerrar en salat (sa, ses, es...) i només fan servir els articles líquids (el, els, la...). Aquests testimonis sempre ho han sentit a dir, no són mai directes. Davant d'una manca d'informació solvent, la insistència amb què m'arribava el rumor i la campanya del PP, vaig decidir anar a les fonts i fer una enquesta a professors per tal de trobar un cas, entrevistar-lo, i poder entendre per què no ensenyava a xerrar als al·lotets la llengua tal com la feim servir en aquesta illa.

Després d'un estiu de múltiples emails i telefonades puc assegurar que tots els rumors que han circulat, i que Jaume Matas es va encarregar d'expandir i multiplicar, són rotundament falsos. Pas a comentar algunes de les respostes que els meus amables interlocutors han donat al qüestionari que els vaig plantejar. Tal volta el lector tipus de Diari de Balears trobi aquesta informació sobrera. En tot cas, sempre la poden retallar per regalar-la a qualche amic mal informat: és el que pensa fer l'autor.

Feis servir el salat a classe?

No he trobat cap professor de bàsica i secundària que no faci servir el salat quan parla als alumnes. Els enquestats tampoc no coneixien el cas de cap col·lega. En les respostes rebudes em diuen que «...l'ús de l'article salat no és una romanalla o peça arqueològica. És viu, és correcte i és funcional».

«El faig servir simplement perquè és la forma natural d'expressar-me i també perquè crec que és possible parlar i donar a conèixer als alumnes un registre formal amb l'article salat». «És l'ús més normal i natural d'expressió oral, no tan sols adequat en els registres col·loquials, sinó també utilitzable en alguns registres anomenats cultes. Però també és normal i natural que si un professor és de València o de Catalunya no el faci servir». Només he trobat dos professors de la Universitat Balear que normalment no fan servir l'article salat a classe perquè «qualsevol professor universitari de qualsevol comunitat lingüística 'normal' utilitza la llengua estàndard en aquest context. A més, així els és més fàcil prendre notes (no han de canviar cap forma) i els don un model de llengua que ells també com a ensenyants i com a persones cultes han de dominar». «Les raons són múltiples: explicar en estàndard respon a una tradició de llengua culta existent a Mallorca des de l'Edat Mitjana, que es va usar en àmbits com l'Església. L'ús d'un article o un altre no és incompatible, sinó qüestió d'àmbit o de registre, cosa que molta gent no comprèn». «L'article estàndard és tan balear com el salat, i per mallorquí l'han tingut sempre els nostres avantpassats, els quals saben que els dos articles corresponen a nivells diferents». Els dos professors utilitzen el salat quan es comuniquen amb els alumnes als passadissos o en una explicació que fuig de l'àmbit teòric de la classe. Dos casos, en definitiva, que es donen a la Universitat, indret on els alumnes ja haurien d'arribar sabent utilitzar el salat. A què es deu que hi hagi nins que no saben o no utilitzen el salat (si és que n'hi ha)?

«No conec cap alumne que hagi perdut l'article salat com a resultat de les classes en llengua catalana». Tot i que aquesta és el testimoni majoritari, els enquestats m'expliquen que hi ha casos en què efectivament es fa

Distribucions
LLEVANT

*Articles de menatge
Li feim la seva pintura, en
qualsevol color, en cinc minuts*

carrer sa Serreta,12   telèfons. 971.818.945
07590 Cala Rajada   971.819.209

Assessoria Fiscal
i comptable

Magdalena Maria Fernandez
Licenciada en Ciències Econòmiques i Empresariales

CALA RAJADA   **ARTÀ**

Almirante Cervera,22   Costa i Llobera, 55
Tel i Fax: 971 5645 51   Tel:835049 fax 564551

una mala utilització dels articles. Hi ha nins que diuen «sa mar» o «es bisbe» en lloc de «la mar» o «el bisbe», a causa de l'empobriment del català i del poc que es protegeix». Pel que fa als nins que només saben utilitzar el literari, em diuen que seria rar trobar un cas «a no esser que siguin immigrants que hagin après el català. Aleshores és millor que parlin en estàndard que no només en castellà, els és més fàcil (sobretot fonèticament) utilitzar el literari i a més a més els és més proper...».

«...els immigrants se solen embullar, però els nins petits (immigrants) que aprenen la llengua com un joc, no tenen cap problema».

Considerau que una persona que no xerra fent servir el salat no xerra mallorquí?

«No!, mai! encara que el salat és la manera quotidiana d'expressió oral. Si fos al contrari els nins pollencins no serien mallorquins, com tampoc no ho serien aquells que diuen 'anar a LA mar', visitar 'LA Seu...'. «No conec ningú que parli mallorquí i que no digui l'amo, la mar, el cel i la terra, el rei i la reina, el papa i la puríssima, l'església i l'altar, el món i la bolla, etc». «L'article només és una petitíssima part de la llengua. Jo crec que es pot parlar «mallorquí» usant l'article estàndard. El que passa és que no serà un mallorquí com el que s'empra normalment al carrer». «També n'hi ha que usen salat i no xerren mallorquí: els pollencins, els menorquins, els eivissencs...». «Els que diuen això, si llegien l'obra d'en Ruyra es trobarien amb un ús literari de lèxic i morfologia que identificarien amb la modalitat illenca i que en realitat correspon a la variant geogràfica de la Costa Brava».

En una propera entrega, les respostes a l'altra meitat del qüestionari on els entrevistats analitzen les raons que poden impulsar hom a creure i fer córrer que a Mallorca no s'ensenya la nostra llengua en la seva modalitat insular.

Miquel Piris. Professor d'educació primària.
mpiris@mallorcaweb.net

(i II)

Aquesta és la segona part d'un treball de recerca on professors de català de Mallorca responen a un qüestionari basat en rumors sobre com s'ensenya la nostra llengua en aquesta illa. El que segueix a continuació és un resum de les seves respostes. És possible que el lector tipus de Diari de Balears trobi aquesta informació sobrerera. En tot cas, sempre la poden retallar per regalar-la a qualche amic mal informat: és el que pensa fer l'autor.

Coneixes qualche professor de català que no utilitzi el salat o doni preponderància a les formes del català peninsular davant de les balears?

La majoria em contesten que no. Alguns em diuen que «Potser hi ha professors de Catalunya o del País Valencià que ensenyen aquí i que, naturalment, no usen el salat. Dubt molt, però, que no el deixin usar, quan cal, als seus alumnes». «Hi deu haver un tant per cent de professors tarats; però el problema és la seva malaltia. La majoria són bons professionals».

Als llibres de text que utilitzau a classe apareixen les expressions pròpies de Mallorca com moix, ca i tassó o són substituïdes per d'altres més pròpies de Catalunya com gat, gos i got?

En molts casos, es treballa amb llibres de text adaptats a les Illes. «Si el llibre de text no recull els sinònims geogràfics, crec que és necessari oferir-los com l'opció que els alumnes usaran preferentment» i/o es recorre a literatura illenca. Un altre professor m'explica la seva experiència al continent: «Vaig fer feina a diversos centres de Catalunya, abans de tornar a Mallorca i he de dir que més d'una vegada vaig usar llibres de l'editorial Moll, adreçats especialment a alumnat no catalanoparlant, perquè creia que funcionarien millor amb el perfil de l'alumnat que tenia (a Badalona, a Ciutat Badia i a Bellvitge) i mai no vaig tenir cap problema, ni cap qüestionament sobre la utilització de determinat lèxic específicament illenc. També els vaig intentar fer entendre

que la llengua és un tot i que allò que es considera propi i específic d'un lloc no és ben bé així. Formes que ells creien que no eren catalanes (barcelonines, haurien d'haver dit) perquè no els sonaven de res, resultava que quilòmetres més enllà de Barcelona, eren ben vives». Alguns professors de la Universitat de les Illes Balears em comenten que «no empram llibres de text i els

alumnes de filologia han d'esser capaços de conèixer tota classe d'expressions, tant de Mallorca com de la resta del domini lingüístic».

A què creis que és degut que hi hagi persones que diuen que els professors i mestres de Mallorca ensenyen el català i no el mallorquí?

«Ignorància, manipulació, interès polític, ganes d'emprenyar...». «En uns pocs casos, a ignorància. La majoria de vegades, però, a una mala fe immensa». «...Es tracta d'un problema d'educació, són persones que no han tengut accés a una formació en la seva llengua, són de formació castellana i la seva situació lingüística es podria resumir així: Han parlat sempre una llengua que no han sabut escriure i han escrit una llengua que no han sabut parlar. En definitiva, un altre tipus d'analfabetisme. Ni tan sols se'n temen que dins el seu mallorquí tan genuí també xerren amb l'article literari. Malauradament, no saben que una persona pot adoptar diferents registres segons la situació comunicativa i tampoc no s'han demanat mai per què ens entenem amb els catalans i els valencians. En canvi, curiosament sempre han adoptat el castellà sense prejudicis».

«Resumidament et diria que és falta de cultura i que, en realitat, amaguen amb aquesta excusa el fet que no els interessa que els seus fills aprenguin la nostra llengua». «Diria que aquestes persones ni escolten, ni llegeixen. El seu és un discurs espanyolista, no és res més». «Aquesta gent que creu això que dius no tenen cap interès a rebre arguments com els que demanes. Ells no tenen una desinformació, sinó una intencionalitat política determinada d'introduir una desinformació: són procastellà i la resta els fa nosa». «Ah! Si qualcú em troba qualque nin o nina que a Mallorca xerra o escriu en la variant barcelonina i que no és capaç de xerrar en la variant mallorquina, que m'ho digui. Per cert, sé el cas d'uns nins i nines que tenen una mestra d'infantil i que quan parlen en castellà, tots fan el típic zezeo i altres particularitats fonètiques i lèxiques de l'andalús oral i encara no conec cap carta al director queixant-se d'aquesta invasió andalusa sobre la rica

uniformitat del castellà i que això suposi cap atac o menyspreu a la llengua. Ben al contrari, als pares i mares els fa molta gràcia el tema i ho comenten amb un somriure ben evident».

Et preocupa alguna cosa en especial de la nostra llengua a Mallorca?

«La degeneració i dissolució de la seva estructura fonètica, sintàctica i lèxica». «A l'escola podem ensenyar, i ensenyam, la llengua i això no em preocupa. L'ús que se'n faci, vull dir la decisió d'usar-la en les situacions quotidianes fora de l'aula, no depèn de l'escola: això és el que em preocupa». «Els que defensen tant només les 'diferències' s'haurien de preocupar més de la supervivència del 'conjunt'...». «Aquells que prediquen tanta defensa de les modalitats són gent que no qüestiona en cap moment el paper

del castellà a la nostra societat i que voldrien veure reduïda la nostra llengua al paper que tenia abans. Una llengua de segona, petita, d'estar per casa, que no emprenya gaire i que no l'usin per fer la punyeta a ningú, i sobretot, per fer evident el seu desconeixement». «...El que em preocupa més, però, és que la nostra llengua estigui retrocedint en l'ús i alguns polítics no dubtin a crear confusionisme i a alimentar prejudicis just per guanyar vots. És el que va fer el Sr. Matas la passada campanya». «...i el seu discurs contradiu la legislació feta pels governs del PP: Llei de Normalització Lingüística, Decret d'ensenyament de i en català...». «Fa falta crear la necessitat de viure amb la llengua pròpia i recuperar-ne el prestigi perquè sigui respectada i pugui ocupar tots els àmbits d'ús sense complexos. El problema és que la gent no es conscienciarà tota sola, i per això serà absolutament necessari una actuació política decidida que legisli, que doni la llengua a conèixer a tothom perquè pugui ocupar tots els àmbits que pertocquen a una llengua normalitzada». El govern del Partit Popular acaba de derogar una llei que ell mateix havia aprovat i que rebaixa el coneixement de català que havien de tenir els funcionaris de l'administració autonòmica amb la complicitat d'UGT i SATSE. Quina serà la propera passa?

EN COS DE CAMISA

No se a que ve tanta preocupació pel canvi climàtic quan els nostres líders han dit que capturats en Been Ladeen i en Sadam tot s'arreglarà.

Miquel Piris. Periodista.
mpiris@mallorcaweb.net

SERVEI D'ASSESSORAMENT
LINGÜÍSTIC

OFERTA DE CURSOS DE CATALÀ 2003/2004

VINE A APRENDRE'N AMB NOSALTRES!!

Benvolgut lector/a o estudiant,

T'informam de l'oferta dels cursos de català per a aquest nou curs acadèmic a fi que trobis alguna modalitat d'estudiar català que s'ajusti a les teves necessitats (examinar-te d'un certificat de la JAC, aprendre'n des del principi, aprovar unes oposicions, reforçar coneixements o resoldre dubtes, curiositat,...). Pots assistir a classe o bé estudiar pel teu compte a través dels Punts d'Autoaprenentatge de Català (PAC) de les biblioteques municipals i amb l'ajuda d'un tutor que et faci un seguiment

CLASSES PRESENCIALS (a l'escola d'adults)

* **Cursos per a no catalanoparlants (organitzats pel COFUC – Conselleria d'Educació i Cultura).**

- Nivell I: dimarts i dijous matins (de 9 a 10.30h.) o capvespres (de 18 a 19.30h).

- Nivell II: dimarts i dijous de 11 a 12.30h.

Matriculació: fins dia 10 d'octubre al SAL o a l'escola d'adults.

Curs: 40h. Del 21 d'octubre al 10 de febrer 2004. Preu 30€.

Cursos JAC:

- Nivell A (coneixements orals). Cursos específics de preparació per a aquells que volen anar a examen. Dimarts i dijous de 20 a 21h. de novembre a juny.

- Nivell B (coneixements elementals de català orals i escrits). Dilluns i dimecres de 19.30 a 20.30h. de novembre a juny.

- Nivell C (coneixements mitjans de català orals i escrits). Dilluns i dimecres de 20.30 a 21.30h. de novembre a juny.

Matriculació: a partir de dia 6 d'octubre a l'escola d'adults. Preu: 36'10€.

Matriculació per a convocatòria de gener 2004 del 17 al 31 d'octubre al SAL.

PUNTS D'AUTOAPRENTATGE (biblioteques municipals)

Són uns espais de les biblioteques municipals amb recursos diversos per aprendre català (llibres de text i fitxes, gramàtiques, diccionaris, CD-Rom, cassetts i CD, etc.) per a que aprendre català no sigui cap impossible per tu. Sense imposicions d'horaris ni de ritmes, com a tu et vagi millor. En aquests espais disposaràs d'una guia de funcionament per saber millor com s'estructuren els diferents nivells de la JAC i les proves, quin és el programa de cada nivell i els continguts, models d'examen amb solucions, etc. (demana-la als bibliotecaris). Si optes per aquest sistema d'aprendre pel teu compte als PAC, abans de posar-t'hi et volem recordar algunes qüestions:

* Pensa que és molta la gent que al llarg de l'any consulta aquesta mateixa informació. Per això alguns llibres estan exclosos de préstec i només es poden consultar a les biblioteques, perquè tothom i en qualsevol moment ha de poder disposar de dita informació.

* Ajuda'ns a mantenir en bon estat els llibres i evita que es perdin. Així evitarem haver-ne de fer una gran despesa innecessària cada any. Respecta el material i ten-ne cura, ja que així es conservarà millor.

* El material forma part del SAL i està degudament enregistrat i segellat. En cas de pèrdua, "autoadjudicació" o desperfectes la persona que disposa del material n'és la responsable. Per tant, si això es produís, aquesta persona hauria de reposar el material fet malbé o aportar-ne una quantitat econòmica equivalent als danys ocasionats.

* Si vols tenir un tutor que et faci un seguiment setmanal de dubtes, correcció de textos, conversa, etc., i et doni un cop de mà contacta amb nosaltres per acordar-ne la disponibilitat horària.

**Ens pots trobar de dilluns a
divendres de 8 a 15h. al Servei
d'Assessorament Lingüístic.
C/ Nou, 3. 971 819201/
salcapdepera@terra.es**

FLORA NOSTRA

Els endemismes dins el nostre municipi

A partir del mes que ve començarem una nova secció on donarem a conèixer la nostra flora més desconeguda.. Intentaré, des dels meus modestos coneixements de botànica, que tots els vegetals que tenen una petita àrea de distribució, originaris del nostre redol més immediat (Gimnèsies, Pitiüses, Còrsega, Sardenya, illes Toscanes i SE de la Península Ibèrica) puguin arribar al vostre coneixement per mitjà de "*Cap Vermell*".

La flora endèmica, a la qual ens referim, està molt ben representada dins els nostre municipi, i més si tenim en compte el grau de desenvolupament urbanístic i la gran pressió humana que suporta. Des de fa dos anys i mig, quan em vaig posar a cercar els endemismes del municipi, ja he pogut recopilar més de 35 tàxons diferents, això sense comptar els limòniums que, per la seva complexitat, més val, tan sols, anomenar de passada (aquesta és una espècie reservada als botànics). Totes aquestes dades a què em referesc estan complementades amb un arxiu de més de 200 fotografies, només de plantes del nostre

la distribució general, la distribució dins el nostre municipi, i algunes observacions, si cal. Tot això acompanyat de dues o tres fotografies (planta, flor i algunes vegades el fruit) i un mapa del municipi marcant la seva distribució.

No cal dir que no se'n pot fer un mal ús, de la informació que us donarem. Què vull dir, amb això? Doncs que la nostra flora, siguin tàxons endèmics o no, ha de ser respectada i protegida, perquè és un valor natural molt valuós, amb multitud d'espècies, sobretot endèmiques, escassíssimes. A la fitxa corresponent, us direm les amenaces que pateix cada espècie i el grau de protecció legal, si en té. Per tant, us recoman que no recol·lecteu ni faceu malbé les plantes.

Us agrairia que, si podeu aportar qualche dada sobre el tàxon del mes, us poseu en contacte amb mi.

Felip Esteva Castro

municipi, que han fet possible la creació d'un fitxer d'endemismes, i que és el que us donarem a conèixer. Aquestes fitxes ens diran el nom científic de la planta o tàxon, la família a la qual pertanyen, el nom comú (si en tenen), el tipus de comunitat vegetal on viuen, una breu descripció de la planta, els mesos de floració,